

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

Etnická identita a náboženství

– Češi a Slováci v Rumunsku

Lenka Chocholoušková

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra psychologie
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Chocholoušková Lenka

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Etnická identita a náboženství - Češi a Slováci v Rumunsku

Anglický název

Ethnic identity and religion - Czechs and Slovaks in Romania

Cíle práce

Hlavním cílem práce je dát odpověď na výzkumnou otázku: Jaký má náboženství vliv na asimilaci české a slovenské menšiny v Rumunsku?

Metodika

Práce bude vycházet především z výsledků střednědobého terénního výzkumu a materiálu získaného z lokalit, kde žije slovenská a česká menšina. Důraz bude kladen především na kvalitativní metody navazující na sekundární (především statistické) údaje.

Harmonogram zpracování

2011 – terénní výzkum v Rumunsku

do září 2012 – zpracování výsledků terénního výzkumu

říjen, listopad 2012 – konzultace, doplňování výsledků

prosinec 2012 – odevzdání první verze práce

březen 2013 – odevzdání finální verze práce

Rozsah textové části

cca 50 stran

Klíčová slova

Rumunsko, česká menšina, slovenská menšina, náboženství, asimilace.

Doporučené zdroje informací

BIELIK, F. a BALÁŽ, C. Slováci v zahraničí 6. Martin: Matica slovenská, 1980, 248 s. Teória a výzkum: Vedecké zborníky.

Demokratický svaz Slováků a Čechů v Rumunsku (DSSČR). [online]. 2008 [cit. 2012-05-27]. Dostupné z: <http://www.svata-helena.eu/svaz.htm>

HROCH, Pavel, MAŠEK, Václav, ANÝŽOVÁ Milma. Ve Valašsku zůstáváme: čeští krajané v Rumunsku. Praha: Gema Art, 2002, 63 s. ISBN 80-860-8749-2.

KOKAISEL, P. a kol. Krajané: Po stopách Čechů ve východní Evropě. Praha: Za hranice – Společnost pro rozvojovou spolupráci při PEF ČZU, 2009, 435 s., ISBN 978-80-254-5924-9

Slováci v Rumunsku. [online]. 2011 [cit. 2012-05-27]. Dostupné z: <http://www.slovacivrumunsku.sk/>

VACULÍK, Jaroslav. České menšiny v Evropě a ve světě. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, 319 s. ISBN 80-727-7397-6.

Vedoucí práce

Kokaisl Petr, doc. Ing. PhDr., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2013

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 6.11.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Etnická identita a náboženství – Češi a Slováci v Rumunsku" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3. 2013

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. PhDr. Petrovi Kokaislovi, Ph.D. za poskytnuté cenné rady při psaní mé bakalářské práce.

Dále bych ráda ze srdce poděkovala místnímu faráři, který se stal naším průvodcem ve vesnici Bodoň, kde žije slovenská menšina, při provádění střednědobého terénního výzkumu, jenž proběhl v srpnu 2011. Díky němu jsme měli všechny dveře otevřené a místní obyvatelé nás přijímali s důvěrou, i těm mockrát děkuji za poskytnuté informace.

Etnická identita a náboženství

– Češi a Slováci v Rumunsku

Ethnic Identity and Religion

– Czechs and Slovaks in Romania

Souhrn

Tato bakalářská práce se zabývá etnickou identitou a náboženstvím české a slovenské menšiny žijící v Rumunsku. Zkoumá vztah mezi náboženstvím a mírou asimilace daných menšin, což se snaží reflektovat na rozdílném pojetí křesťanských zvyků ze stran různých církví.

Summary

This bachelor thesis is about ethnic identity and religion of the Czech and Slovak minorities, which live in Romania. The thesis investigates relationship between religion and rate of assimilation of the minorities. This relationship is shown by different interpretation of Christian traditions.

Klíčová slova: etnická identita, náboženství, křesťanství, asimilace, Rumunsko, česká menšina, slovenská menšina

Keywords: ethnic identity, religion, Christianity, assimilation, Romania, the Czech minority, the Slovak minority

Obsah

1	ÚVOD	10
2	CÍL PRÁCE A METODIKA	11
2.1	Cíl práce.....	11
2.2	Metodika.....	11
3	TEORETICKÁ VÝCHODISKA	13
3.1	Etnická identita	13
3.2	Vliv náboženství na asimilaci Čechů a Slováků v Rumunsku	14
3.2.1	Náboženství	14
3.2.2	Asimilace.....	15
	Role náboženství při asimilaci Čechů a Slováků v Rumunsku	16
3.2.3	16
4	VLASTNÍ PRÁCE	19
4.1	Příchod Čechů a Slováků do Rumunska	19
4.1.1	Příchod Čechů do Rumunska.....	20
4.1.2	Příchod Slováků do Rumunska.....	21
4.2	Obyvatelstvo Rumunska.....	23
4.2.1	Oblasti, kde žije česká a slovenská menšina	24
4.2.2	Náboženské složení Rumunska	28
4.3	Etnická identita	29
4.4	Náboženství	31
4.4.1	Co je náboženství?	31
4.4.2	Původ náboženství	32
	Rozdíly mezi katolíky, pravoslavnými a protestanty (evangelíky) v Rumunsku	35
4.5	35
4.5.1	Odlišnosti pravoslavného a katolického kostela.....	36

4.5.2	Křesťanská svatba	38
4.5.3	Co je svátost?	40
4.5.4	Oslavy Vánoc a Velikonoc v Rumunsku	42
5	ZÁVĚR	50
6	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	51
6.1	Publikace	51
6.2	Internetové zdroje.....	54
6.3	Obrázky	56
6.4	Grafy.....	56

1 ÚVOD

Předmětem této bakalářské práce je etnická identita a náboženství Čechů a Slováků v Rumunsku. Práce povede k zodpovězení otázky týkající se asimilace daných etnických skupin na základě náboženského vyznání, jakožto jednoho z faktorů, který ovlivňuje přizpůsobení se menšiny v majoritní skupině. Asimilaci menšin ovlivňují i jiné skutečnosti, které budou také zmíněny.

Práce je rozdělena do několika větších celků.

Nejdříve seznamujeme stručně čtenáře s příchodem Čechů a Slováků do Rumunska - kdy přišli, proč přišli, do jakého náboženského prostředí?

Aby bylo možné identifikovat českou a slovenskou menšinu v Rumunsku, je třeba udělat si celkový obrázek o rumunském obyvatelstvu, o jeho etnickém a náboženském složení, a seznámit se s oblastmi kde žije česká a slovenská menšina.

Dále práce pojedná o etnické identitě, jaký je její koncept, co ji ovlivňuje a vytváří.

Podstatná část práce je věnována samotnému náboženství a konkrétněji křesťanství a jeho rozdělení víry na katolíky, pravoslavné a protestanty, protože Rumuni patří převážně mezi pravoslavné věřící, zatímco Češi a Slováci vyznávají katolickou víru, popřípadě evangelickou (protestantskou). V této části se autorka snaží přiblížit především rozdíly mezi jednotlivými křesťanskými směry, které vycházejí ze stejného křesťanského základu a také seznámit čtenáře s tím, co to znamená být křesťan.

Text je proložen výpověďmi a poznatky, které byly pořízeny během střednědobého terénního výzkumu, jenž proběhl v srpnu 2011 ve vesnici Bodonoš (župa Bihor), kde žije slovenská menšina. Jména informátorů jsou nahrazena smyšlenými křestními jmény a jejich myšlenky jsou psány v českém jazyce, i když se jedná o Slováky.

Názvy českých a slovenských geografických oblastí v Rumunsku jsou psány daným menšinovým jazykem.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

2.1 Cíl práce

Tato bakalářská práce se zabývá etnickou identitou a náboženstvím, konkrétně si klade za cíl zodpovězení otázky: **Jaký má náboženství vliv na asimilaci české a slovenské menšiny v Rumunsku?**

2.2 Metodika

Studium dostupných materiálů k dané problematice je základem každé výsledné práce zkoumané problematiky. Tato práce primárně vychází ze studia dokumentů týkající se české a slovenské menšiny v Rumunsku, etnické identity a náboženství. Hlavním úkolem studia dokumentů je seznámit výzkumníka s tématem, poskytnout mu informace, pomocí nichž si udělá představu o problematice, pochopení a interpretace poté závisí na schopnostech a dovednostech výzkumníka. Výhodou této metody bezpochyby je, že je možno studovat výpovědi například již nežijících osob. To, že se nedá vše ověřit, je naopak nevýhodou.

Na studium dokumentů navazují kvalitativní metody, které vycházejí ze střednědobého terénního výzkumu, jenž proběhl v srpnu 2011 ve vesnici Bodonoš (župa Bihor), kde žije slovenská menšina (4,4 % z celkového počtu Slováků). Výzkum proběhl v rámci projektu Pestrá Evropa pod záštitou České zemědělské univerzity v Praze. Na základě tohoto terénního výzkumu jsem společně se svými spolužáky pořídila šest řízených rozhovorů týkající se slovenské menšiny v Rumunsku, jejichž některé výsledky budou v této práci interpretovány. V rámci terénního výzkumu proběhlo také zúčastněné pozorování, kdy nám bylo umožněno nahlédnout do jejich domácností. Celým pobytem nás provázal místní farář, a tak jsme mohli být svědky jeho duchovního života.

Řízený rozhovor dovoluje kontrolu sběru dat, tím, že výzkumník dostává odpovědi na určité otázky, zároveň je zde i prostor pro rozšíření odpovědí informátora, a tím i objevení nových skutečností, se kterými není výzkumník seznámen. Tato výhoda se nám v Bodonoši prokázala u velmi sdílného informátora, u jiného, jehož odpovědi byly spíše strohé, se rozšíření o další informace nekonalo. Nevýhodou je časová a finanční náročnost, kdy jsme museli cestovat z Čech do Rumunska a případné doplnění informací spojené s další cestou by přinášelo i další výdaje, a možné zkreslení událostí informátorem

a v dalším kroku i výzkumníkem, jelikož dochází k interpretaci interpretace, avšak tomuto riziku se u kvalitativní techniky nelze vyvarovat.

3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

O problematice Češi a Slováci v Rumunsku bylo napsáno mnoho publikací, prací a článků¹. Na toto téma se zaměřují i bakalářské a diplomové práce. Zájem o naše krajany i bratry Slováky je tedy nemalý. Nicméně málokterá práce se zabývá souvislostí mezi jejich etnickou identitou a náboženstvím. Cílem této práce je přinést informace týkající se právě problematiky, která souvisí s etnickou identitou Čechů a Slováků v Rumunsku a jejich náboženským vyznáním. Hlavním záměrem, jak již bylo zmíněno, je odpovědět na otázku: Jaký má náboženství vliv na asimilaci české a slovenské menšiny v Rumunsku? V této kapitole zmíním několik publikací, které se zabývají jednotlivými pojmy této bakalářské práce.

3.1 Etnická identita

V knize *Jazyk a identita etnických menšin*² dává Leoš Šatava, profesor etnologie, lomítko mezi etnickou a národní identitu. Také zde rozlišuje etnické pojetí národa a statní pojetí. I Miroslav Hroch, český historik, se zabývá ve své knize *Národy nejsou dílem náhody*³ propojením etnických a národních poznatků.

Pokud mluvíme o etnické identitě, můžeme použít i pojem etnicita. Vysvětluje ho mnoho antropologických či sociologických slovníků, *Slovník antropologie občanské*

¹ Například:

BENEDEK, Gregora. Slovenské nárečia v stolicach Salaj a Bihar v Rumunsku. Bratislava: 1983.
JECH, J. - SECKÁ, M. - SCHEUFLER, V. - SKALNÍKOVÁ, O.: České vesnice v rumunském Banátě. In: Češi v cizině č. 5, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1992
MICHALČÁKOVÁ, Eva. *Zvyky a obyčaje Slovákov v Bihore*. Slováci v zahraničí 13. Martin: 1987.
NOSKOVÁ, Helena. Slováci a čeští reemigranti z Rumunska v Českých zemích letech 1948-1950. Brno: 1998.
SECKÁ, Milena: *Česka menšina žijící v rumunském Gerniku. (Nástin materiální a duchovní kultury.)* Český lid
SECKÁ, Milena. Češi v Rumunsku. Češi v cizině č.9, 1996.SVETOŇ, Ján. *Slováci v evropskom zahraničí*. Bratislava: 1943.
SVETOŇ, Ján. *Slováci v evropskom zahraničí*. Bratislava: 1943.
ŠKVÁRA, Jan: Česká srdce na Banátské hranici. Koktejl 3: 9: 41-43 (září 1994). Praha 79: 217-228 (1992). Praha
VACULÍK, Jaroslav. Reemigrace zahraničních Čechů a Slováků v letech 1945-1950. Brno: 1993.

² ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Vyd. 2., Ve SLONu 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 215 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 43. ISBN 978-808-6429-830.

³ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 315 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), 45. sv. ISBN 978-807-4190-100.

společnosti definuje etnicitu jako: „*Souhrn znaků (kulturní hodnoty, normy, případně jazyk aj.) charakterizující etnikum a odlišující je od jiných etnik.*“⁴

Tato definice je však moc široká a dostatečně nerozlišuje etnicitu od pojmu kultura.

V knize *Stereotypní obrazy a etnické mýty: kulturní identita Arménie*⁵ píše Petra Košťálová o komplikovanosti definice pojmu identita, který je do jisté míry příbuzný termínu etnicita.

3.2 Vliv náboženství na asimilaci Čechů a Slováků v Rumunsku

3.2.1 Náboženství

Definici náboženství můžeme objevit ve velkém množství publikací, uvedu jen některé z nich, je to například *Náboženství světa: encyklopedie pro mládež*¹⁹ od Daniely Vyletové či *Ilustrovaný slovník náboženství: rituály, představy a praxe z celého světa*²⁰ od Philipa Wilkinsona. Tímto pojmem se zabývali i autoři velkých jmen jako Émile Durkheim, Sigmund Freud či Karl Marx a další.

Dle Émila Durkheima „*Náboženství je jednotný systém víry a praktik vztahujících se k posvátným věcem, to jest k věcem odtažitým a zakázaným. Systém víry a praktik, které sjednocují všechny své přívržence v jediném morálním společenství nazývaném církev.*“²¹

Dle Sigmunda Freuda: „*Náboženství je kolektivní neuróza, respektive funkce individuální psychiky, jež produkuje bohy, kteří mají za úkol těšit a uspokojovat dětinské touhy dospělého.*“²²

⁴ DOHNALOVÁ, Marie a Jaroslav MALINA. *Slovník antropologie občanské společnosti*. Brno: CERM, 2006, s. 194. ISBN 80-7204-349-8.

⁵ KOŠTÁLOVÁ, Petra. *Stereotypní obrazy a etnické mýty: kulturní identita Arménie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 315 s. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 79. ISBN 978-807-4190-933.

¹⁹ VYLETOVÁ, Daniela. *Náboženství světa: encyklopedie pro mládež*. Čes. vyd. 1. Praha: Svojtka a Vašut, 1999. Školní encyklopedie pro mládež Larousse. ISBN 80-718-0191-7.

²⁰ WILKINSON, Philip. *Ilustrovaný slovník náboženství: rituály, představy a praxe z celého světa*. Vyd. 1. Praha: Slovart, 2001. ISBN 8072092693.

²¹ DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 2002, s. 55. Oikúmené. ISBN 80-7298-056-4.

²² ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Náboženství v dialogu: kritické studie na pomezí religionistiky a teologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, s. 28. Studium (Prague, Czech Republic). ISBN 80-71-78-168-1.

Dle Karla Marxe: „Náboženská bída je výrazem jednak skutečné bídy, jednak protestem proti skutečné bídě. Náboženství je povzdech utlačovaného tvora, cit bezcitného světa, duch bezduchých poměrů. Náboženství je opium lidu.“²³

Dle Gottlieba Fichta: „Náboženství je poznání; objasňuje člověka sobě samému, odpovídá na nejvyšší otázky, které vůbec mohou být vzneseny, a přináší tak člověku dokonalou jednotu se sebou samým a skutečné posvácené myslí.“²⁴

Dle Clifforda Geertze: „Náboženství je systém symbolů, které v lidech ustavují silné, pronikavé a dlouhotrvající nálady a motivace tím, že formulují pojmy obecného řádu bytí a obdařují tyto pojmy takovým nádechem skutečnosti, že se tyto nálady a motivace zdají jedinečně realistické.“²⁵

Dle Rudolfa Otta: „Jádro všech náboženství tvoří posvátno, které je vlastní každému náboženství. Náboženství je pak vztah člověka k posvátnému.“²⁶

Dle Alfreda North Whiteheada : „Náboženství je loajalita ke světu.“²⁷

Dle Ivana Štampacha: „Náboženství je reálný, životní, osobní vztah člověka k transcendentní zkušenosti.“²⁸

Náboženství představuje součást každodenního života Čechů a Slováků v Rumunsku, provázejí od jejich narození až po okamžik smrti. Definice Durkheima či Fichteho by mohly reflektovat vztah českých a slovenských věřících k jejich náboženství.

3.2.2 Asimilace

Co je to asimilace se také dočteme v mnoha antropologických či sociologických slovnících, jako je *Sociologický slovník*²⁹ od Bohumila Geista nebo slovník se stejným názvem, který napsal Jan Jandourek³⁰, přičemž definice nejsou od sebe výrazně odlišné.

²³ ANZENBACHER, Arno. *Úvod do filosofie*. 2. přepr. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 269. ISBN 80-7178-804-X.

²⁴ HELLER, Jan a Milan MRÁZEK. *Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích*. 2., rev. vyd. Praha: Kalich, 2004, s. 18. Studijní texty (Kalich), sv. 1. ISBN 80-70-17-721-7.

²⁵ GEERTZ, Clifford. *Interpretace kultur: Vybrané eseje*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, s. 107. ISBN 80-85-85-089-3.

²⁶ OTTO, Rudolf. *Posvátno: iracionalita v ideji božství a její poměr k racionalitě*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-70-21-260-8.

²⁷ WHITEHEAD, By Alfred North a Introduction by Judith A. JONES. *Religion in the making: Lowell lectures 1926*. [Facsim. ed.]. Cambridge: Cambridge University Press, kapitola 2. ISBN 9781107647992.

²⁸ ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Malý přehled náboženství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, s. 10. Pomocné knihy pro žáky. ISBN 80-04-26123-X.

V nejobecnějším slova smyslu jde o přizpůsobení, splývání. Marie Dohnalová a Jaroslav Malina ve *Slovníku antropologie občanské společnosti* píší, z kulturního pohledu, že se jedná o: „*Proces postupného splývání kulturních, sociálních, etnických skupin, v němž jedna ze skupin (zpravidla menšinová) ztrácí specifické rysy a přejímá hodnoty a normy skupiny druhé (zpravidla většinové, dominantní).*“³¹

3.2.3 Role náboženství při asimilaci Čechů a Slováků v Rumunsku

Pavel Hron, kněz, jehož rodina žije v Rumunsku již šestou generaci, v knize *Ve Valašsku zůstáváme*³², líčí svůj život a historiky, které se vážou k českým vesnicím v Rumunsku. Každá z těchto českým vesnic má vlastní kostel. Pavel Hroch pracuje s krajany již více než 30 let.

Při popisu vesnice Gerník vypráví, jak Češi v Rumunsku na konci 19. století požadovali příjezd duchovního: „*Ale 24 roků česká vesnice Gerník, jako největší, byla beze kněze a učitele. Až roku 1850 se podařilo tomuto plukovníkovi Machiovi vyžádat kněze, a to Františka Unzeitiga, který se narodil v České Třebové. Byl velice zklamán, slíbený kostel a fara byly toliko na plánu. Ale zůstal, vida, nakolik ten lid potřebuje duchovního. Zůstal a dnes je pohřben na Gerníku.*“³³

Požadavků na takového kněze nebylo málo, v dopise pro biskupa do Hradce Králové se psalo: „*Přál bych si, aby to byl kněz, který by se staral a nesmrtelné duše těchto našich věřících, ale také o stránku materiální. Který by měl na ně vliv, který by miloval přírodu, který by byl nezištný, ke kterému by lidé měli důvěru, který by mimo němčiny uměl dobře i česky (tenkrát se všichni kněží učili němčině). Který by vedl tento lid k dobrému. Který by je povzbuzoval k práci na poli. Který by jim odvrátil myšlenku vrátit se zpět do staré vlasti.*“

V knize *České menšiny v Evropě a ve světě*³⁴ od Jaroslava Vaculíka nalezneme podrobnější přehled náboženského vyznání nově přichozího obyvatelstva českých vesnic

²⁹ GEIST, Bohumil. Sociologický slovník. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992, 647 s. ISBN 80-856-0528-7.

³⁰ JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-717-8535-0.

³¹ DOHNALOVÁ, Marie a Jaroslav MALINA. *Slovník antropologie občanské společnosti*. Brno: CERM, 2006, s. 71. ISBN 80-7204-349-8.

³² HROCH, Pavel, Václav MAŠEK a Vilma ANÝŽOVÁ. *Ve Valašsku zůstáváme: čeští krajané v Rumunsku*. Praha: Gema Art, 2002. ISBN 80-86087-49-2.

³³ HROCH, Pavel, Václav MAŠEK a Vilma ANÝŽOVÁ. *Ve Valašsku zůstáváme: čeští krajané v Rumunsku*. Praha: Gema Art, 2002, s. 7. ISBN 80-86087-49-2.

³⁴ VACULÍK, Jaroslav. *České menšiny v Evropě a ve světě*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-397-8.

v Rumunsku i zmínku o tom, jak měla jejich víra hluboké kořeny. Podobné informace jsou i ve sborníku *Češi v cizině/8*³⁵. Ve většině publikací, stejně jako v již zmíněné knize *Ve Valašsku zůstáváme*, najdeme, jakého náboženského vyznání jsou Češi či Slováci žijící v Rumunsku: „...většina patří k vyznání římskokatolickému, jen na Svaté Heleně jsou i baptisté.“³⁶

Sám autor si pokládá otázku: „*Já bych dal takovou otázku, na kterou bych potom odpověděl: Jak to, že naši krajané po 176 letech si přece ještě zachovali svou národnost? Řeč, jazyk víru a své tradice. Já bych poukázal na tři věci: první by měla být, že jsme tak izolovaní od ostatního světa. Kdybychom byli mezi ostatními v údolích, dávno bychom neexistovali. Podruhé, díky katolické víře, protože celé okolí je pravoslavné. I dnes jenom málokdo vstupuje do smíšeného manželství, nejenom s jinou národností, ale i jiného vyznání – to jsou jenom výjimky. A za třetí, řekl bych, díky české písničce.*“³⁷

Odpověď na tuto otázku nám předkládá i Jaroslav Vaculík, který stejně jako Pavel Hroch zmiňuje náboženství, málo časté sňatky mezi příslušníky různého vyznání a izolovanost od ostatních kolem, Vaculík předkládá i další faktor a tím je jazyk: „...okolí a jeho odlišné náboženství i jazyk přispívaly k udržení českého národního povědomí krajanů. Češi si dlouho podrželi materiální a duchovní kulturu počátku 19. století.“³⁸ a *Češi v cizině/8*: „Další vývoj ukázal, že právě víra hrála obrovskou roli a napomáhala adaptaci a emancipaci české skupiny.“³⁹, „Z terénních výzkumů však víme, že ke sňatkům mezi vesnicemi docházelo, ale pouze ve výjimečných případech, např. u vdovců, vdov, tělesně postižených apod., pro které nebyl vhodný partner ve vlastní vesnici. Těchto případů bylo minimálně a vesnice tak žily naprosto uzavřené.“⁴⁰, „Nízký životní standard obklopujícího etnika i jeho odlišná víra a jazyk byly důvody, proč se Češi nemísili, a tak přísná etnická endogamie udržela tradici doby, ve které kolonisté odešli z Čech, a kterou dále

³⁵ AL., [připravili Stanislav Brouček ... et]. *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995. ISBN 80-85010-02-X.

³⁶ HROCH, Pavel, Václav MAŠEK a Vilma ANÝŽOVÁ. *Ve Valašsku zůstáváme: čeští krajané v Rumunsku*. Praha: Gema Art, 2002, s. 8. ISBN 80-86087-49-2.

³⁷ HROCH, Pavel, Václav MAŠEK a Vilma ANÝŽOVÁ. *Ve Valašsku zůstáváme: čeští krajané v Rumunsku*. Praha: Gema Art, 2002, s. 8. ISBN 80-86087-49-2.

³⁸ VACULÍK, Jaroslav. *České menšiny v Evropě a ve světě*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009, s. 166. ISBN 978-80-7277-397-8.

³⁹ AL., [připravili Stanislav Brouček ... et]. *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995, s. 98. ISBN 80-85010-02-X.

⁴⁰ AL., [připravili Stanislav Brouček ... et]. *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995, s. 99. ISBN 80-85010-02-X.

*propracovávali. Donesené zvyklosti se jen v nepodstatných detailech přizpůsobily novému prostředí, ale vcelku nesly rysy tradiční české materiální a duchovní kultury.*⁴¹

... „V oblasti duchovní kultury a jazyka došlo k minimálnímu ovlivnění.”⁴²

Ve sbornících *Slováci v zahraničí 6*⁴³ a *11*⁴⁴ najdeme zmínky, které se týkají slovenských vesnic v Rumunsku, náboženství a školství, které šlo ruku v ruce, a tím i jeden možný důvod zachování si odlišné náboženské identity, protože nově příchozí Slováci byli převážně katolíci, zatímco okolní Rumuni byli většinou pravoslavní.

V knize *Slovensko a kultúra* od Jána Lajčiaka se píše, jak moc je církev pro malé národy významná, jak takový národ drží pohromadě: *„Keď som hovoril o principiálnych otázkách kultúrneho života, spomenul som, akým závažným činiteľom v živote národa je cirkev. Poukázal som na to, že je to mocný faktor konštantnosti, ktorý pevne udržuje historickú kontinuitu.”*⁴⁵

⁴¹ AL], [připravili Stanislav Brouček ... et]. *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995, s. 107. ISBN 80-85010-02-X.

⁴² AL], [připravili Stanislav Brouček ... et]. *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995, s. 108. ISBN 80-85010-02-X.

⁴³ BIELIK, František a Claude BALÁŽ. *Slováci v zahraničí 6*. Martin: Matica slovenská, 1980.

⁴⁴ BIELIK, František a Claude BALÁŽ. *Slováci v zahraničí 11*. Martin: Matica slovenská, 1985.

⁴⁵ LAJČIAK, Ján. *Slovensko a kultúra*. 4. vyd. Bratislava: Q 111, 2007, s. 125. ISBN 978-80-89092-35-2.

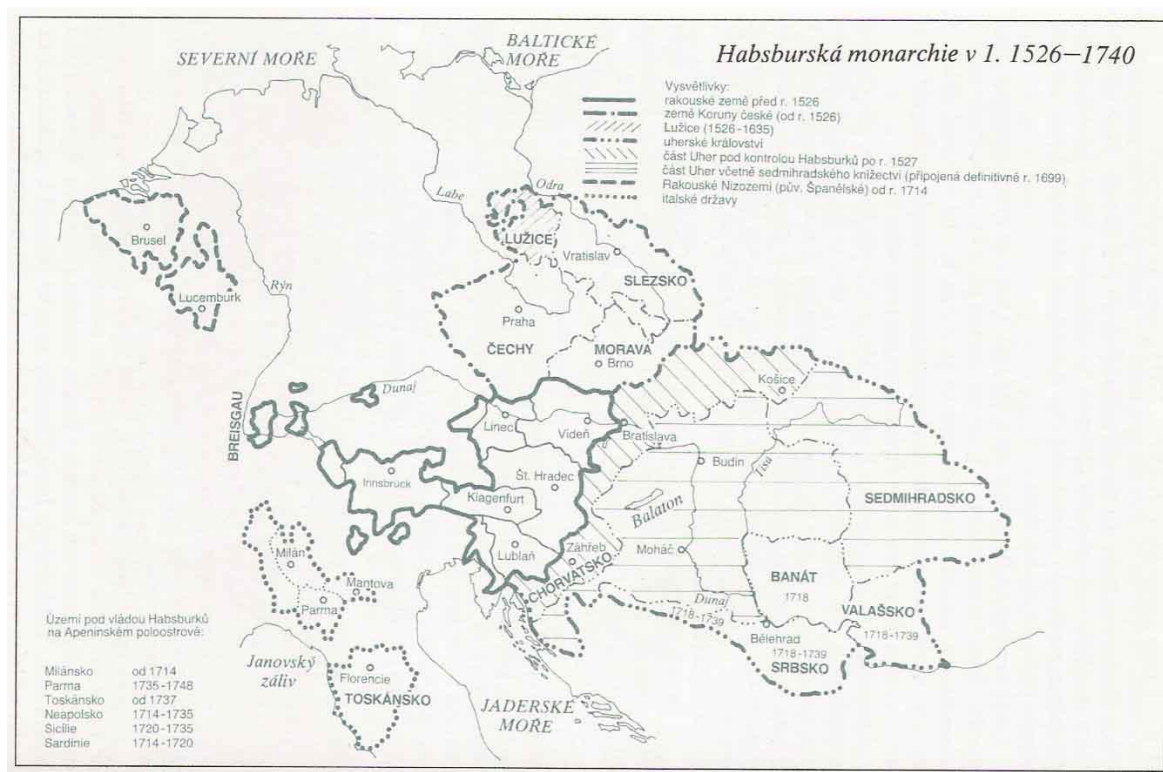
4 VLASTNÍ PRÁCE

4.1 Příchod Čechů a Slováků do Rumunska

Ve středověku byl Banát a Horní Uhry (dnešní Slovensko) součástí Uherského království. Turci zde drželi svou nadvládu od poloviny 16. století do začátku 18. století a odešli po tzv. požarevackém míru (1718).

Turci byli rakouskými vojsky vytačeni za Dunaj a toto území se pak stalo součástí habsburské monarchie. Po porážce Turků bylo prakticky celé území Uherska osvobozené. Na východ, mezi pravoslavný lid, začali přijíždět katolíci z celé říše.⁴⁶

Z dnešního pohledu opouštěli naši předkové a předkové bratrů Slováků svou rodnou zemi, ale v té době patřila česká, slovenská a rumunská pravlast pod jednu říši, takže cestovali v rámci jedné rozlehlé země, která byla nábožensky a etnicky pestrá.

Obrázek 1 – Habsburská monarchie⁴⁷

⁴⁶ *Historie - stručné dějiny krajanů v rumunském Banátu a další zajímavé informace o jejich životě | Velvyslanectví České republiky v Bukurešti.* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/bucharest/cz/krajane/historie.html>.

⁴⁷ *Abovy stránky - historické mapy.* [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: www.aba.wz.cz/hismap.htm.

Češi a Slováci přicházeli s vidinou lepších zítřků, představovali si lepší životní, hospodářské, společenské, náboženské a národní podmínky. Jak už to bývá, realita se s představami úplně neshodovala.

4.1.1 Příchod Čechů do Rumunska

V 18. století se oblast Banátu, kterou najdeme v západní části Rumunska, připojila k rakouské monarchii. Nové připojení si žádalo vybudovat i novou hranici říše, a tak se začalo osidlovat prakticky liduprázdné území. Mezi přistěhovalci byli i Češi a Slováci, kteří se sem stěhovali pod příslibem nově přidělené půdy, osvobození od vojenské služby, roboty a daní. Zničení hospodářskými poměry v českých zemích v období napoleonských válek se nechali snadno nalákat příslibem lepšího života.

O první vlnu českého osídlení se zasloužil jistý podnikatel Magyarly, podnikatel se dřevem, sliboval nové přidělení půdy a lepší život. A tak naši předkové mýtili lesy, káceli široké dubové lesy, přepravovali dřevo a pálili dřevěné uhlí. Magyarly bohužel své sliby nesplnil, a tak českým osadníkům nezbývalo nic jiného, než požádat o přijetí do svazku vojenských pohraničníků.⁴⁸

V 19. století přišlo Čechů nejvíce a začaly vznikat první ryze české vesnice. Roku 1823 jako první vznikla vesnice Svatá Alžběta (která v roce 1847 kvůli nedostatku vody zanikla), o rok později ji následovala Svatá Helena.⁴⁹

Druhá vlna přicházela v letech 1827 – 1828, organizovali ji vojenské úřady, které potřebovali pohraničníky do neobydleného území.⁵⁰

Třetí vlnu organizovala uherská vláda, osadníci přijížděli do již vzniklých vesnic.⁵¹

„V létě roku osmnáctistého dvacátého osmého se vypravili dva průzkumníci z řad těch, kteří se chystali odejít za lepším z Čech až do rumunského Banátu, na namáhavou pouť směrem na jih. Podle kronik se jmenovali Martin Mareš a Michal Glazer. Když se

⁴⁸ Český Banát - Romantické prázdniny na českém venkově v Rumunsku - Historie. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.banat.cz/historie.htm>.

⁴⁹ Historie - stručné dějiny krajanů v rumunském Banátu a další zajímavé informace o jejich životě | Velvyslanectví České republiky v Bukurešti. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/bucharest/cz/krajane/historie.html>.

⁵⁰ Český Banát - Romantické prázdniny na českém venkově v Rumunsku - Historie. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.banat.cz/historie.htm>.

⁵¹ Historie - stručné dějiny krajanů v rumunském Banátu a další zajímavé informace o jejich životě | Velvyslanectví České republiky v Bukurešti. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/bucharest/cz/krajane/historie.html>.

vrátili, vyprávěli, že byli přátelsky přijati, že tato země je krásná, velmi úrodná, že tam roste krásná pšenice, ovoce a víno. Povzbuzeni jejich zprávami vydali se vystěhovalci na pochod za novou nadějí. Na výstrahy sousedů pak odpovídali slovy věštby: "Země Česká bude příští válkou rozdrobena a pohlcena. Potom my, osídlenci z Banátu, se vrátíme, zemi znovu zřídíme a zaplníme ji novým a lepším národem."

Z krajanské kroniky.⁵²

4.1.2 Příchod Slováků do Rumunska

V důsledku neustálých a ničivých válek byly zvýšeny daně a roboty. Uherští vlastníci půdy se snažili vydobýt si opuštěné majetky a zúrodnit je. Proto zvyšovali povinnosti poddaných a nedodržovali jejich právo stěhovat se.⁵³

Nejdříve přicházeli Slováci na Dolní zem (dnešní území Maďarska do roku 1918) jen na letní práce a stavby a vraceli se zpět domů. Při této sezónní práci poznali Slováci, jak úrodná je půda v dolnozemských krajích a přišli natrvalo. Důvodem nebyla jen úrodnost půdy, utíkali také před hladem a vykořisťováním, které způsobila válka. A také byli nábožensky pronásledováni.⁵⁴

Matej Bel⁵⁵ o tom napsal v jeho díle *Notitia comitatus Abaujvariensis*: „*Hodci dnes v hlbokom mieri všetko ožíva, predsa naša krajina ťažšie nabúda sily, keďže obyvatelia, nevim kým zlým osudom tajne sa rozutekávajú do smedných stolíc... Jedni obviňujú ťažké časy a neslýchaný počet dávok, ktoré sa musia platiť, druhí zvaľujú príčinu na bezohľadnosť pánov, ktorí ľud nenavyknutý na poddanské roboty zaťažujú viac, než sa sluší. Alebo hádam i jedno i druhé je na vine. ...Dodaj k tomu nestálosť ľudu, ba aj ničomnosť, už dávno karhanú zákonmi, ktorá zapríčiňuje, že iba preto, aby sa vyhol verejnej dávke, opúšťam dávne sídla hľadá si nové, neraz oveľa horšie. No koľko zla*

⁵² Český Banát - Romantické prázdniny na českém venkově v Rumunsku - Historie. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.banat.cz/historie.htm>.

⁵³ KUKUČKA, Ján. *Dejiny a tradície Slovákov v Rumunsku*. Nadlak: Vyd. Ivan Krasko, 2004, s. 44. ISBN 9738324602.

⁵⁴ KUKUČKA, Ján. *Dejiny a tradície Slovákov v Rumunsku*. Nadlak: Vyd. Ivan Krasko, 2004, s. 49. ISBN 9738324602.

⁵⁵ KUKUČKA, Ján. *Dejiny a tradície Slovákov v Rumunsku*. Nadlak: Vyd. Ivan Krasko, 2004, s. 46. ISBN 9738324602.

prináša všeobecnému blahu táto zúrivá záľuba v sťahovaní, už nie je mojou úlohou zaznamenať.“

Nejznámější hospodáři, kteří verbovali Slováky na Dolní zem, se jmenovali Grassalkovich, Harruckern, Benický, Rudňanský, Podmanický a Selecký.

Hlavní etapy byly:

Primárně: 1690 -1710;

1711 – 1740;

1745 – 1790

Nejvíce poddaných odcházelo v letech 1715-1720. První dědinou v dnešním Rumunsku, obydlenou Slováky, se stala vesnice Mokrá, bylo to v roce 1747.

Sekundárně – během celého 19. století. Stěhovali se sem Slováci z již přelidněných osad, který byly na území dnešního Maďarska. Největší lokalitou se stal Nadlak, kam Slováci přišli v roce 1803. V bihorské oblasti se usadili Slováci převážně katolické víry.

Když se rozšířila výroba potaše (draslíku) a skla kolonizace pokračovala.

Z nevolníků (nevolník byla osoba, která nemůže změnit bydliště, povolání, ani jiné věci týkající se jejího života a svých dětí, ke všemu potřeboval povolení vrchnosti)⁵⁶ se stali smluvními poddanými (poddaní byli vázáni k panstvím svých pánů, jimž byli povinni odvádět poddanské dávky v náhradu za propůjčené polnosti, na nichž hospodařili).^{57 58}

4.1.2.1 Vývoj počtu Čechů a Slováků v Rumunsku

Obecně přicházelo do Rumunska více Slováků než Čechů. To bylo také dáno menší svobodou vyznání slovenských obyvatel ve své pravlasti. V 17. století docházelo kvůli sílící reformaci k rekatolizaci slovenských evangelíků, kde nepomohlo přesvědčování, nastoupila silná protireformace. A tak kromě ekonomických důvodů přicházeli Slováci do dnešního Rumunska především z náboženských důvodů, aby se mohli volně hlásit ke své víře.

Většinu období Československé republiky počítáme české a slovenské obyvatelstvo dohromady.

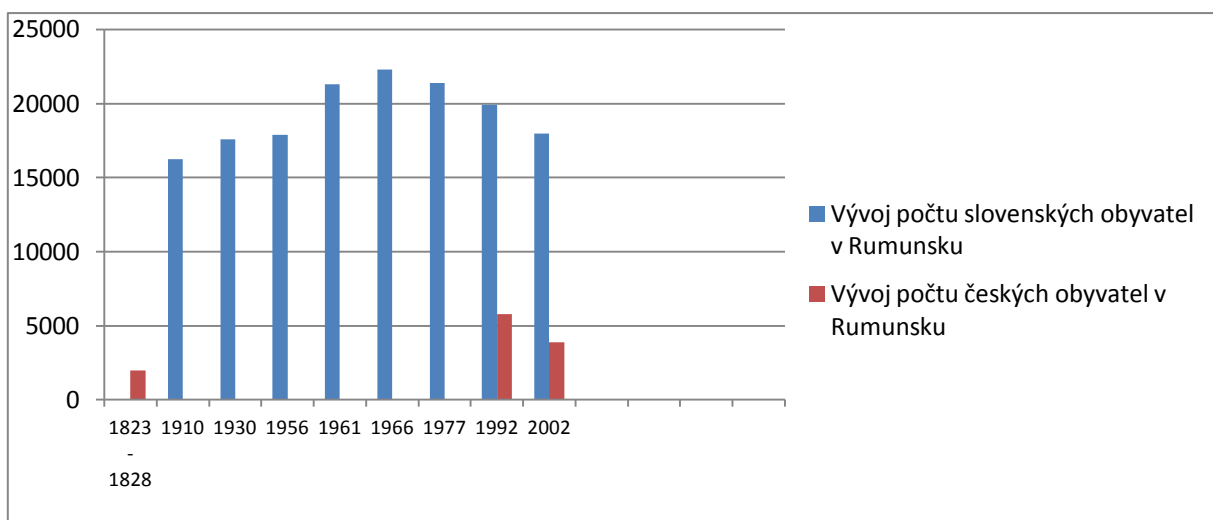
⁵⁶ *Nevolnictví - Wikipedie* [online]. 6.11.2011 [cit. 2011-12-06]. Nevolnictví. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Nevolnictv%C3%AD>>.

⁵⁷ *Poddaný - Lecyklopædia* [online]. 20.3.2009 [cit. 2011-12-06]. Leccos. Dostupné z WWW: <<http://leccos.com/index.php/clanky/poddany>>.

⁵⁸ KUKUČKA, Ján. *Dejiny a tradície Slovákov v Rumunsku*. Nadlak: Vyd. Ivan Krasko, 2004, s. 50. ISBN 9738324602.

Po druhé světové válce docházelo k reemigraci Čechů a Slováků, československý stát chtěl zaplnit místo po odsunutém německém obyvatelstvu v pohraničí a posílit nedostatek pracovní síly, krajanům šlo o zlepšení jejich dosavadní ekonomické a sociální situace.

V současné době počet Čechů i Slováků klesá, odcházejí hlavně mladí lidé. V Bodonoši jsme si mohli všimnout, že většina obyvatel, kteří pokračují ve studiu na vysoké škole, odchází do Bánské Bystrice na Slovensko. Hlavní příčinou odchodů z Rumunska je současná sociální situace, kdy je nedostatek práce, kterou místní obyvatelé hledají v jiných evropských zemích.

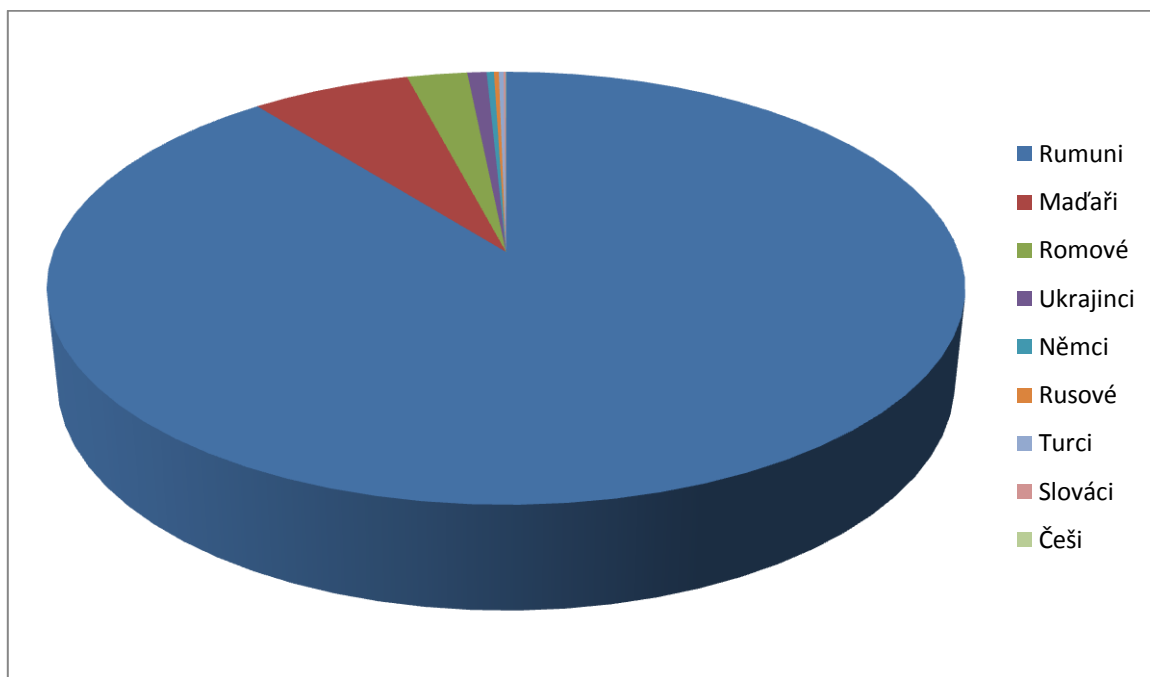
Graf 1 – Vývoj počtu českých a slovenských obyvatel v Rumunsku⁵⁹

4.2 Obyvatelstvo Rumunska

Dnešní obyvatelstvo Rumunska je etnicky velmi pestré. Abychom si lépe představili jak početná je česká a slovenská menšina v rámci všech rumunských etnických skupin,

⁵⁹ *Banát - Wikipedie*. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ban%C3%A1t,> *Slováci v Rumunsku*. [online]. [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://slovacivrumunsku.sk/01-suc.php,> *Historie - stručné dějiny krajanů v rumunském Banátu a další zajímavé informace o jejich životě | Velvyslanectví České republiky v Bukurešti*. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/bucharest/cz/krajane/historie.html>.

uvedeme jejich počet v procentech, toto rozdělení vychází z rumunského sčítání lidu z roku 2002. Rumuni představují 89,5 %, Maďaři 6,6 %, Romové 2,5 %, Ukrajinci 0,8 %, Němci 0,3 %, Rusové 0,2 %, Turci 0,2 %, Slováci 0,08 %, Češi 0,02 %. Pro lepší představu jsou tyto hodnoty zobrazeny v grafu.

Graf 2 – Etnické složení Rumunska⁶¹

4.2.1 Oblasti, kde žije česká a slovenská menšina

Rumunsko, kde si ještě můžeme vychutnat krásu panenské přírody, je největším státem jihovýchodní Evropy, jeho rozloha činí 238 000 km² (zhruba 3x větší než ČR). Pevňáknou část Rumunska zaujímá Balkánský poloostrov, jeho jihovýchodní hranici obklopují vody Černého moře. Počet obyvatel je 21 mil., z toho žije 57% obyvatel ve městech.

Česká krajanská komunita žije na jihozápadě země v župách (župa je administrativní nebo územně správní celek)⁶² Timiș, Caraș-Severin a částečně Arad

⁶¹ *Encyklopedie - Evropa 2045*. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=3&tema=164> .

⁶² Župa - ABZ.cz: slovník cizích slov. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/zupa> .

a Mehedinți, na území tzv. Banátu.⁶³ Současné ryze české vesnice nesou názvy Gerník, Svatá Helena (kde jsou evangelíci - protestanti, v ostatních vesnicích jsou katolíci), Eibentál, Bígr, Rovensko a Šumice.⁶⁴

Slovenská menšina žije ve dvou oblastech, které jsou navzájem teritoriálně odděleny. První oblast je v severní části rumunského Banátu (Banát se nachází na území 3 států, jeho východní část tvoří Rumunsku, západní zasahuje do Srbska a severní do Maďarska) v okolí města **Nadlak** v župě Arad, dále žijí v župě Timiș a Caraș-Severin. Druhou oblast představuje severozápad Rumunska blízko města **Oradea** na hranicích žup Bihor a Sălaj.⁶⁵ Slovenská menšina žije v mnohem více obcích, než ta česká. Mezi ně na příklad patří Popešť, Bodonoš, Vojvoz, Nová Huta, Stará Huta, Židáreň, Čerpotok a Gemelčička.⁶⁶ Slováci jsou převážně katolíci, jen v oblastech jako je Nadlak, Butín, Vukoví a Cipár žijí obyvatelé, kteří jsou evangelického vyznání.⁶⁷

⁶³ *Interaktivní exportní profil země: Rumunsko | BusinessInfo.cz.* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/interaktivni-exportni-profil-zeme-rumunsko-28231.html#!&chapter=1> .

⁶⁴ HROCH, Pavel, Václav MAŠEK a Vilma ANÝŽOVÁ. *Ve Valašsku zůstáváme: čeští krajané v Rumunsku.* Praha: Gema Art, 2002. ISBN 80-86087-49-2.

⁶⁵ *Slováci v Rumunsku - Wikipédia.* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: http://sk.wikipedia.org/wiki/Slov%C3%A1ci_v_Rumunsku .

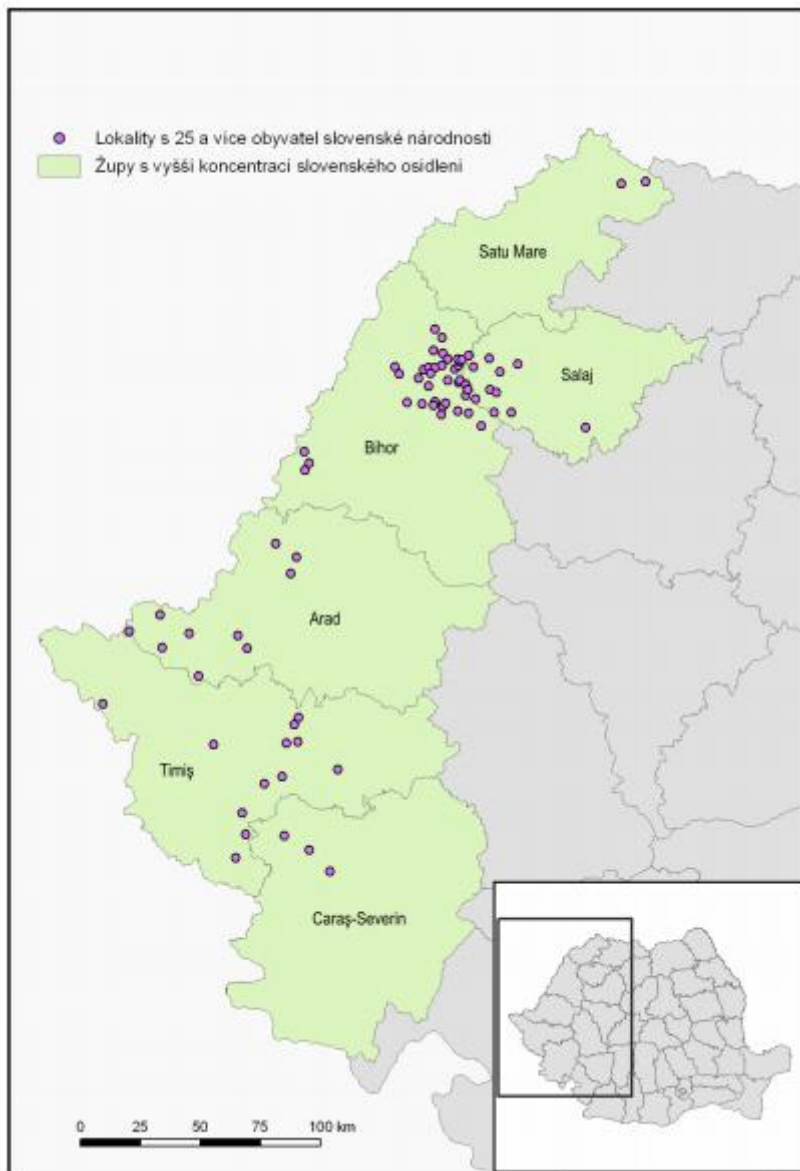
⁶⁶ *Slováci v Rumunsku.* [online]. [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://slovacivrumunsku.sk/01-suc.php>

⁶⁷ *Slováci v Rumunsku.* [online]. [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://slovacivrumunsku.sk/01-far-rimkat.php>.

Obrázek 2 - Mapa oblasti Banátu, kde žije česká menšina⁶⁸

⁶⁸ KOKAISL, Petr. *Krajané: po stopách Čechů ve východní Evropě*. 1. vyd. Praha: Za hranice - Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, 2009, s. 19. ISBN 9788025459249.

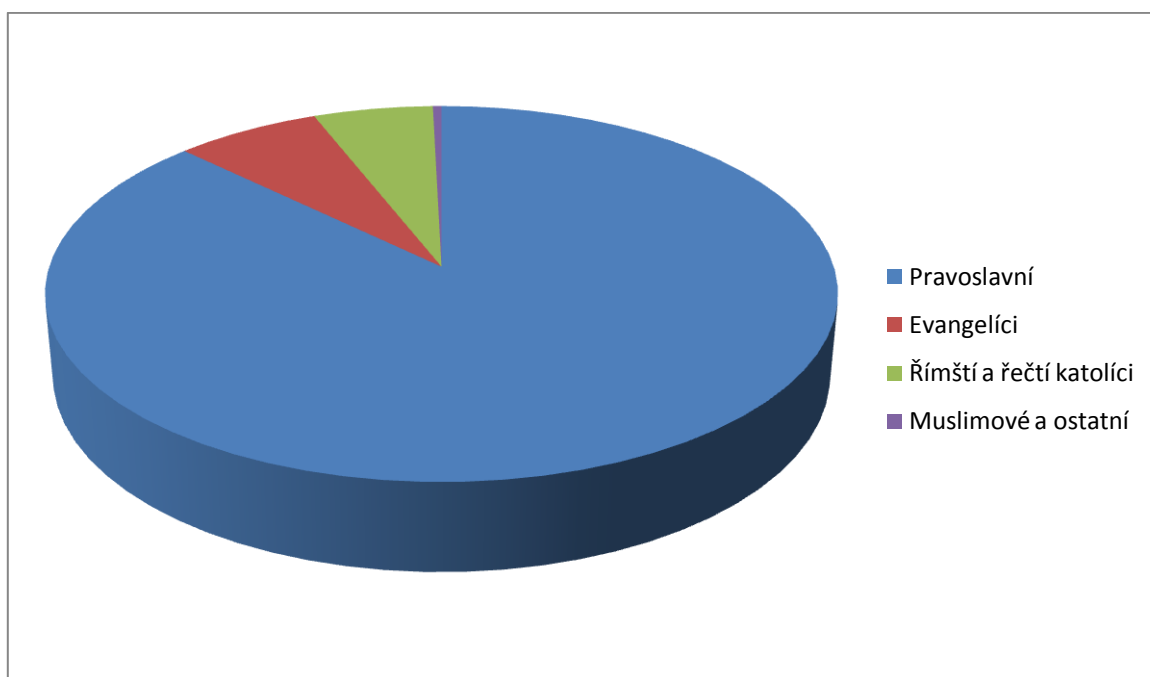

Obrázek 3 - Mapa oblasti, kde žije slovenská menšina⁶⁹

⁶⁹ *Geography.upol.* [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: http://geography.upol.cz/soubory/studium/dp/2009/2009_Daniel.pdf .

4.2.2 Náboženské složení Rumunska

Jelikož se tato práce zabývá náboženstvím, je třeba uvést, jaké věřícímůžeme v Rumunsku nalézt, toto rozdělení vychází z rumunského sčítání lidu z roku 2002. Většina obyvatel se hlásí k pravoslavným, je jich 87 %, další významnou skupinu tvoří evangelíci, 6,8 %, římsí a řečtí katolíci, 5,6 % a muslimů spolu s dalšími vyznavači jiného náboženství je 0,4 %.

Graf 3 – Náboženské složení Rumunska⁷¹

⁷¹ *Encyklopedie - Evropa 2045*. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=3&tema=164> .

4.3 Etnická identita

„Z ducha a těla skládá se člověk, z ducha a lidu složen jest národ.“

Dobrovský⁷²

Dát jednoznačnou odpověď na otázku co je to identita nelze. Formulovat zcela a jasně identitu je nelehký úkol. Koncept identity vychází ze vztahu jedince k sobě samému (k vlastní skupině, vlastnímu etniku/národu), a zároveň ze vztahu vůči ostatním (těm druhým).

Pro člověka je přirozené hledat své místo ve světě, to kam patří, vymezovat a odlišovat se od ostatních, identifikovat se jako individuum. „*Identita se rodí z uvědomění si rozdílnosti.*“⁷³ Tento koncept, jako spousta jiných problematik týkajících se lidské existence, je relativní. Ovlivňuje ho mnoho vnějších a vnitřních faktorů (věk – tak vlastně není proces budování identity nikdy završen, čas a prostor – místo narození a bydliště, ale i měnící se skupiny v okolí jedince, individuální rozdíly, různé souvislosti a situace atd.). Dále záleží na interpretaci, jak se vidím já sám (tzv. vnitřní identita) a jak mě vidí ostatní, ti druzí (tzv. identita dobrovolně či nedobrovolně vnucená zvenčí). Každý jedinec poukazuje na rozdíly mezi svou vlastní skupinou - My (i etnickou) a skupinou těch druhých - Oni, přičemž často vidí právě vlastní skupinu v lepším světle. Avšak tato hranice mezi My a Oni, i když se to tak na první pohled nemusí jevit, vytváří relativně tenkou čáru, snadnou prostupnost. Dochází k neustálému prolínání, ovlivňování mezi My a Oni (v tomto případě mezi etnickými skupinami).

Na identitu můžeme nahlížet subjektivním (tzn. do určité míry volitelným) nebo objektivním (tzn. do určité míry daným) pohledem. V případě imigrantů, kteří žijí, stejně jako Češi a Slováci v Rumunsku, již dlouhou dobu mimo svou rodnou vlast je prostor pro větší možnost volby příslušnosti (například etnické a náboženské).⁷⁴

⁷² PLACHETKA, Jiří. Velký slovník citátů a přísloví: citáty z odkazu myslitelů všech dob, z pokladnic mnoha světových civilizací: přísloví a rčení národů euro-asijského kontinentu: lidová moudrosloví od starověku po dnešek. Praha: Academia, 2003, s. 153. ISBN 80-200-1132-3.

⁷³ KOŠTÁLOVÁ, Petra. *Stereotypní obrazy a etnické mýty: kulturní identita Arménie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, s. 22. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 79. ISBN 978-80-7419-093-3.

⁷⁴ KOŠTÁLOVÁ, Petra. *Stereotypní obrazy a etnické mýty: kulturní identita Arménie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, s. 22-24. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 79. ISBN 978-80-7419-093-3.

Etnicita se do jisté míry prolíná s identitou. I zde hraje významnou roli náhled jedince na sebe samého. Proces určování vlastní etnicity, etnické identity představuje způsob sebeprezentace a etnické sebeklasifikace. Tento proces je vždy ovlivněn vzhledem k jiným, těm druhým – Oni. „*Teprve v kontaktu s druhými objevujeme, kdo vlastně jsme.*“⁷⁵ Mnoho jedinců má potřebu někam patřit, potřebu sounáležitosti, etnické cítěné, které je sdíleno s ostatními členy dané skupiny, takovou potřebu naplňuje. Etnicita je vnímána jako přímá obrana proti hrozbě asimilace. To, do jaké míry probíhá asimilace, závisí na hostitelské společnosti i na přístupu migrantů.

Mezi základní faktory, kromě náboženství (jenž patří v Rumunsku mezi významné faktory), které se podílejí na vnímání příslušnosti k dané etnické skupině, dále patří jazyk, kolektivní paměť, a území (historická pravlast). Přičemž projevy příslušnosti k určité etnicitě se vždy nemusejí zakládat na daných faktorech. Jedná se především o pocit sounáležitosti k určitému etniku/národu.⁷⁶

Češi žijící v Rumunsku vnímají své etnické cítění na základě několika faktorů, již po mnohá desetiletí si udržují svůj jazyk v téměř nezměněné podobě, významným prvkem je bezpochyby i náboženství, díky jejich katolické víře si zachovávají své tradice a zvyky a ve výjimečných případech docházelo ke sňatku mezi příslušníky rozdílné víry, avšak tento postoj se v posledních letech mění. V neposlední řadě byli částečně izolováni od svého okolí (díky tomu jsou zde dodnes dochované zvyklosti, které jsou v Čechách již dávno zapomenuté), které bylo na nižší životní úrovni, proto není divu, že jejich izolovanost nebyla dána například jen horami, ale i nezájmem snižovat svůj životní standard. Můžeme tedy říci, že v oblasti duchovní kultury a jazyka došlo k minimálnímu ovlivnění.

Slováci žijící v Bodonoši, i v ostatních oblastech Rumunska, odvozují svoji etnickou identitu především na základě víry, kterou vyznávají. Ta je spojuje, místní farář je pro ně nejen osoba, která je spojuje s Bohem, ale i rádcem a ochráncem na jejich cestě životem. Víra je součástí jejich každodenního života. Farář má na starosti i přilehlé vesnice

⁷⁵ KOŠTÁLOVÁ, Petra. *Stereotypní obrazy a etnické mýty: kulturní identita Arménie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, s. 29. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 79. ISBN 978-80-7419-093-3.

⁷⁶ KOŠTÁLOVÁ, Petra. *Stereotypní obrazy a etnické mýty: kulturní identita Arménie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, s. 27-32. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 79. ISBN 978-80-7419-093-3.

kolem Bodonoše, kam dojíždí za nemocnými, nebo těmi pro které není snadné přijít na mši přímo do Bodonoše.

I jazyk, který si Slováci stejně jako Češi zachovali, je pro ně velmi důležitý, na společné historické povědomí už takový důraz nekladou.

4.4 Náboženství

„V každém dobrém člověku sídlí bůh, i když nevíme jaký.“
Seneca⁷⁷

Náboženství představuje spojení víry a její naplnění v praxi, které je často spojováno s nadpřirozenou mocí, většina náboženství je založena na víře v jednoho (monoteismus) či několik bohů a bohyň (polyteismus). Je to součást každodenního života nejen věřících, ale všech lidí, kteří obývají tuto planetu. Kterékoliv náboženství totiž bezesporu ovlivňuje tradice, zvyky a mravy v dané oblasti.

4.4.1 Co je náboženství?

Existuje několik výkladů o původu slova „náboženství“ a odborníci se nemožou shodnout. Slovo náboženství je odvozeno od slova *bůh*, staročesky *bóh*, staroslověnsky *bog*, což znamená tvrdý jer. Etymologicky vzniklo slovo *bůh* pravděpodobně od slova bohatý. Příklady, které to dokládají, můžeme nalézt nejen v češtině (význam slov nebohý či ubohý lze vyložit jako ten, kdo nemá boha, ten kterého bůh opustil), ale i v germánských jazycích, kde německé slovo *gott* (bůh) vzniklo ze slova *geben* (dávat).⁷⁸

Náboženství formuje, vytváří či řídí život i smrt člověka. Přichází s podněty a myšlenkami, které mohou dodat smysl lidské existenci, předkládá jakýsi návod. Neboť člověk, který je oddaný určitému náboženství, pravděpodobně věří v božskou sílu, zároveň mu tato víra přináší určité morální vedení, víru v tyto morální hodnoty a v dané přesvědčení, může posilovat sociální stabilitu a bezpečnost. Víra spojuje lidi, kteří mají

⁷⁷ PLACHETKA, Jiří. *Velký slovník citátů a přísloví: citáty z odkazu myslitelů všech dob, z pokladnic mnoha světových civilizací: přísloví a rčení národů euro-asijského kontinentu: lidová moudrosloví od starověku po dnešek*. Praha: Academia, 2003, s. 27. ISBN 80-200-1132-3.

⁷⁸ VYLETOVÁ, Daniela. *Náboženství světa: encyklopedie pro mládež*. Čes. vyd. 1. Praha: Svojtka a Vašut, 1997, s. 90. Školní encyklopedie pro mládež Larousse. ISBN 80-718-0191-7.

stejné hodnoty a cíle, dává prostor společným aktivitám a vytváří pocit sounáležitosti s širší komunitou.

Tímto způsobem ovlivňuje určité náboženství i nevěřící či příslušníky odlišné víry, je přítomné v našem každodenním životě, ovlivňuje podobu budov, umění, to, co jíme, co čteme, svatební a pohřební obřady, právní či jiné tradice, způsoby vlády apod. Náboženské konflikty byly na celém světě příčinou mnoha válek a úmrtí, na druhé straně je také základem mnoha mírových hnutí. Nějaká víra je na světě od nepaměti, v každé době si ji člověk přizpůsobuje. S vírou člověk neztrácí naději a poskytuje mu útěchu v těžkých životních situacích.

Existuje mnoho druhů náboženství, ale pět z nich (judaismus, křesťanství, islám, buddhismus a hinduismus) je rozšířeno po celém světě a má miliony stoupců.⁷⁹

4.4.2 Původ náboženství

Lidé vždy hledali odpovědi na otázky týkající se různých aspektů života a nekonečnosti a složitosti vesmíru. Jak vznikl svět? Co je to dobro a zlo? Existuje posmrtný život, co se stane po smrti?

Náboženství pravděpodobně vzniklo jako jedna z mnoha možných odpovědí na tyto a další otázky. Dává význam lidskému životu, který přesahuje pozemskou realitu, protože předkládá transcendentní (něco, co přesahuje smyslové i rozumové chápání)⁸⁰ vysvětlení záhadných životních úkazů.⁸¹

4.4.2.1 Křesťanství

Tato práce pojednává o jednotlivých křesťanských církvích, proto si samotné křesťanství přiblížíme.

Křesťanství je prorocké náboženství víry v jednoho Boha a v Ježíše Krista jako spasitele a vykupitele lidstva. Křesťanství hlásá, že Bůh se vtělil do Ježíše Nazaretského.⁸²

⁷⁹ WILKINSON, Philip. *Ilustrovaný slovník náboženství: rituály, představy a praxe z celého světa*. Vyd. 1. Praha: Sloart, 2001, s. 7-8. ISBN 8072092693.

⁸⁰ *Transcendentní - ABZ.cz: slovník cizích slov*. [online]. [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/transcendentni>.

⁸¹ WILKINSON, Philip. *Ilustrovaný slovník náboženství: rituály, představy a praxe z celého světa*. Vyd. 1. Praha: Sloart, 2001, s. 8-9. ISBN 8072092693.

⁸² COOGAN, Michael D. *Historie náboženství: obrazový průvodce*. Vyd. 1. V Praze: Knižní klub, 1999, s. 54. ISBN 80-242-0011-2.

Poselství je zaznamenáno ve svatém spisu, v Bibli. Vzniklo na izraelském území, které okupovali Římané.⁸³

Křesťan znamená „následovník Krista“. V řečtině znamená „Kristus“ to samé co „mesiáš“, tedy posel boží, skrze něhož budou lidé spaseni. Když se říká „Ježíš Kristus“, neznamená to, že Kristus je příjmení, ale jedná se o titul božího posla. Po Ježíšově smrti (kolem roku 30 ho Římané ukřižovali) a jeho z mrtvých vstání se jeho učenci rozptýlili do různých měst, v jednom takovém, Antiochii (leží v dnešním Turecku), nazvali ostatní obyvatelé žáky Krista „křesťany“. Toto označení bylo myšlené jako posměšek, žáci Ježíše Krista ho přijali rychle za své, načež se rozšířilo po celém Středomoří.⁸⁴

„Být křesťanem znamená věřit, že Ježíš je skutečně synem Boha, který se stal člověkem a zemřel pro nás, aby nám zajistil život i po smrti. To také znamená, že pro křesťana není Ježíš jen významnou postavou minulosti (jako Buddha, Sokrates, Konfucius), nýbrž že je stále živý a že s ním dokonce může navázat vztah jako s učitelem nebo přítelem. Může k němu mluvit, cítit jeho trochu tajemnou přítomnost a prostřednictvím Bible naslouchat jeho Slovu v událostech svého života nebo v tichu vlastního srdce.“⁸⁵

Křesťan je ten, který se snaží jít svou životní cestu podle Ježíše Krista. *„Bůh je láska, Bůh je otec celého lidstva, které miluje tak, že mu daroval svého syna – to je Kristovo poselství. Ježíš obětoval sebe sama, přijal smrt, aby spasil lidstvo, aby všichni mohli po smrti žít věčným životem. Vyzýval také každého člověka, aby miloval svého bližního jako sebe sama, jako on, Ježíš miloval lidi. Bůh žádal od lidí, aby se obrátili na víru, a slíbil odpuštění hříchů, chyb, kterých se lidé dopustili neuposlechnutím božích příkazů.“⁸⁶*

⁸³ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 26. ISBN 9788074070587.

⁸⁴ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 26. ISBN 9788074070587.

⁸⁵ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 74. ISBN 9788074070587.

⁸⁶ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 41. ISBN 9788074070587.

Křesťané věří, že Ježíš svým životem, smrtí a vzkříšením vykoupil lidstvo z hříchu, který zapříčinil Adam s Evou, když neuposlechli Boha a ochutnali jablko ze Stromu poznání.⁸⁷

Právě víra v Ježíše odlišuje křesťany od Židů, ti stále očekávají příchod mesiáše, jejich vykupitele. Život a učení Ježíše Krista je zaznamenám v druhé části Bible, v Novém zákoně.⁸⁸

4.4.2.1.1 Rozdělení na katolíky, pravoslavné a protestanty

Na počátku patřili všichni křesťané do jedné velké rodiny, přesně podle přání Ježíše Krista, který prosil své učedníky, aby jeho poselství, evangelium (v řečtině tento pojem znamená „dobrá zpráva“), šířili mezi všemi národy, aby v něho lidé uvěřili. K prvním křesťanům patřili také židé i pohaní nevěřící v Boha Izraele. Všichni společně, kolem svých obydlí, vytvářeli skupiny, kterým se říkalo církve (slovo církev pochází z řeckého slova „shromáždění“). Tyto malé církve se soustředily kolem pěti velkých měst, nejvýznamnější byl Řím (protože zde zemřeli apoštolové Petr a Pavel), dalším významným centrem byla Konstantinopol (dnešní Istanbul v Turecku) a Alexandrie (v Egyptě).⁸⁹

V různých církvích začala vznikat různá pojetí odpovědí na otázky, které se začali vynořovat. Jak vysvětlit, že Ježíš Kristus je zároveň člověkem i Bohem? Jak žít jako křesťan? Otázky týkající se jednoho z hlavního bodu křesťanské tradice, víry v Trojici – Otec, Syn a Duch svatý. Odpovědi se značně lišily, docházelo k rozporům mezi jednotlivými církvemi, navíc vzájemné vztahy komplikovala politická rivalita, a tak se některé skupiny osamostatnily.

S rozdělením křesťanů se tedy setkáváme již v 5. století (476), kdy se východní církve oddělily od ostatních. V 11. století (1054) už některé církve nechtěly být pod nadvládou Říma (na západě byl nejvyšší církevní autoritou papež, biskup římský, kdežto na východě měl autoritu episkopát, který se skládal ze všech biskupů) a nastalo schizma

⁸⁷ WILKINSON, Philip. *Ilustrovaný slovník náboženství: rituály, představy a praxe z celého světa*. Vyd. 1. Praha: Slovart, 2001, s. 87. ISBN 8072092693.

⁸⁸ VYLETOVÁ, Daniela. *Náboženství světa: encyklopedie pro mládež*. Čes. vyd. 1. Praha: Svojtka a Vašut, 1997, s. 40. Školní encyklopedie pro mládež Larousse. ISBN 8071801917.

⁸⁹ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 34-35. ISBN 978-80-7407-058-7.

(rozkol; schizma znamená přerušení jednoty s církevním společenstvím)⁹⁰ mezi křesťanským východem a západem. Tím vznikly dva silné póly, na západě to bylo **katolictví** (tento pojem znamená „univerzální církev“), na východě **pravoslavní** („pravá víra“).^{91, 92}

Vznik **protestantství** se v západní Evropě váže k 16. století a ke jménu Martin Luther a Jan Kalvín. Kdy se proti papežské moci pozvedlo hnutí „reformace“, protestantství.

Ve stejné době došlo k rozepři mezi anglickým králem Jindřichem VIII. a papežem anglikánské církve.⁹³

4.5 Rozdíly mezi katolíky, pravoslavnými a protestanty (evangelíky) v Rumunsku

Náboženství a víra ovlivňují do značné míry život Čechů a Slováků v Rumunsku, tvoří neoddělitelnou součást místní kultury. Příslušnost k církvi je naprosto běžným projevem a patří i k jednomu z faktorů, který udává jejich národní identitu.

Mezi českými krajany jednoznačně převažují římsští katolíci, evangelíci převládají ve Svaté Heleně. Čeští vyznavači bývají velmi pobožní. Náboženství tu velmi pomáhá upevňovat mezilidské vztahy. Po pravidelné návštěvě kostela se Češi obvykle sejdou před kostelem a probírají, co je nového.

Například v Oršavě si na své víře, jako projevu české národnosti, zakládají více než na jazyku a zvycích.⁹⁴

⁹⁰ VYLETOVÁ, Daniela, *Náboženství světa: encyklopedie pro mládež*. Čes. vyd. 1. Praha: Svojtka a Vašut, 1997, s. 40. Školní encyklopedie pro mládež Larousse. ISBN 80-718-0191-7.

⁹¹ VYLETOVÁ, Daniela. *Náboženství světa: encyklopedie pro mládež*. Čes. vyd. 1. Praha: Svojtka a Vašut, 1997, s. 44. Školní encyklopedie pro mládež Larousse. ISBN 80-718-0191-7.

⁹² MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 34-35. ISBN 978-80-7407-058-7.

⁹³ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 34-35. ISBN 978-80-7407-058-7.

⁹⁴ KOKAISL, Petr. *Krajané: po stopách Čechů ve východní Evropě*. 1. vyd. Praha: Za hranice - Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, 2009, s. 19. ISBN 9788025459249.

Hlavní příčinou, kromě ekonomických důvodů, migrace Slováků na Dolní zem byla větší míra svobody vyznání.

V minulosti byla mezi Slováky nejrozšířenější římskokatolická církev, dále církev evangelická a třetí byla řeckokatolická. V posledních letech zaujala třetí místo pravoslavná církev a to vlivem smíchaných manželství mezi Slováky a Rumuny.

Téměř každá obec, ve které žije výraznější počet Slováků, má svoji farnost se slovenským knězem.

Římští katolíci žijí ve vesnicích Alešd', Bodonoš, Boromlak – Varzal', Gemelčička, Nová Huta, Nadlak, Oradea, Siplak, Šarany a Telegda.

Nadlak, Butín, Vuková a Cipár obývají evangelíci. V této oblasti mělo náboženství silné kořeny a hrálo velmi důležitou úlohu při formování národní identity, která byla přímo ztotožňovaná s evangelickou příslušností. Spolu s jazykem, tvořila příslušnost k církvi podstatné znaky, kterými se Slováci odlišovali od „těch druhých“.⁹⁵

K lepšímu porozumění odlišností mezi jednotlivými křesťany, jejich stylem života a způsobu vnímání a praktikování své víry uvedeme několik příkladů odlišností se zaměřením na pravoslavné (jako nejrozšířenější rumunské náboženství) a katolíky (jako nejrozšířenější vyznání mezi rumunskými Čechy a Slováky).

4.5.1 Odlišnosti pravoslavného a katolického kostela

Když se zeptáte katolíků či pravoslavných jaký je mezi nimi rozdíl, nezačnou primárně vyjmenovávat rozdílná dogmata, rozdílné podoby mší a různých náboženských obřadů, ale poukáží na to, že mají jiný kostel. Jiné prostředí pro setkání a rozmlouvání s Bohem.

4.5.1.1 Kříž

Symbolem křesťanské víry je již po staletí kříž, dle různých tradic a typu náboženské víry měl různý tvar.

Katolický kříž je většinou holý nebo zobrazován s přibitým Kristem, takovému kříži se říká krucifix. Tento kříž má obvykle jedno vodorovné rameno.

Pravoslavní většinou k tomuto vodorovnému rameni přidávají dvě další ramena. Jedno je menší, vodorovné nad velkým ramenem, tam byly přibity ruce Ježíše Krista, které představuje tabulku s jeho jménem. Druhé je ve spodní části a symbolizuje místo,

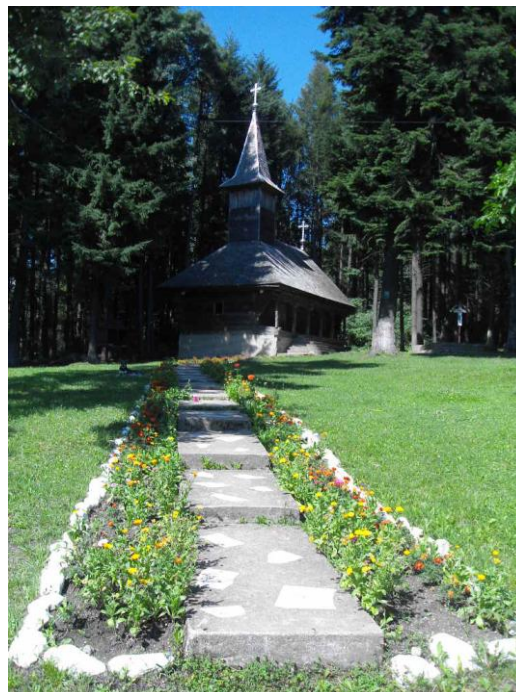
⁹⁵ *Slováci v Rumunsku*. [online]. [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://slovacivrumunsku.sk/01-far.php>.

kde spočívaly Ježíšovy nohy. Pro některé tato dvě menší ramena symbolizují dva zloděje, kteří byli ukřižováni společně s Ježíšem, jeden z nich byl poctivý, druhý byl špatný.⁹⁶

Kříže jsou součástí jak pravoslavného, tak katolického kostela. Na obrázcích je patrná i odlišná architektura kostelů.

Obrázek 4 – Katolický kostel v Bodonoši⁹⁷

Obrázek 5 – Pravoslavný kostel poblíž vesnice Loranta⁹⁸

4.5.1.2 *Obrazy (ikony) pravoslavných*

Obrazy, tzv. ikony (z řeckého slova pro „obraz“) zdobí pravoslavné kostely, ale i domy věřících. Biblické výjevy či světce můžeme nalézt namalované na dřevěných deskách nebo jako fresky přímo na zdi, často jsou staré několik set let. Malování ikon se řídí dle striktních pravidel, každá scéna i každá postava musí být zobrazena podle přesného vzoru a může se malovat jen přírodními barvami. Proto musí tvůrce ikony projít dlouholetou uměleckou i duchovní přípravou. Při malování se intenzivně modlí a postí.

⁹⁶ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 133. ISBN 978-80-7407-058-7.

⁹⁷ Z archivu autora

⁹⁸ Z archivu autora

Těmto ikonám přikládají pravoslavní věřící veliký význam a chovají k nim nezměrnou úctu. Uctívají to, co představují, tak že je líbají, zdobí, osvětlují, klaní se před nimi a křížují se. Bůh k nim promlouvá skrze svaté obrazy, ani ne tak jejich vyobrazeními, ale tím, že je věřící pozorují a při tom rozjímají. Podle pravoslavných si totiž věřící neprohliží ikonu, ale skrze ikony na věřícího shlíží Bůh. Obrazy jsou tedy formou přítomnosti Boha mezi věřícími.⁹⁹

Obrázek 6 – Ikonostas¹⁰⁰

„Oni mají jiný kostel, mají v něm stěnu s ikonami, na kterých mají vyobrazené svaté. Ty ikony je přímo spojují s Bohem, tomu my nevěříme... My vnímáme přítomnost Boha skrz svatostánek, který je většinou nad oltářem, v něm je uloženo Kristovo tělo. Boží přítomnost symbolizuje věčné světlo, je to takové červené světýlko.“¹⁰¹

4.5.2 Křesťanská svatba

Manželství mezi mužem a ženou představuje pro křesťany smlouvu mezi Bohem a lidstvem. Tento akt oslavuje lásku dvou osob a také lásku Boha ke každému člověku. Svatba je v podstatě božím činem, božím dílem. Proto je tak důležité pro církve, aby křesťanské páry vstupovaly do manželství dobrovolně, aby si slibovaly věrnost na celý

⁹⁹ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 109. ISBN 978-80-7407-058-7.

¹⁰⁰ Z archivu autora; Ikonostas je dřevěná vyřezávaná, malovaná stěna či stěna s obrázky oddělující kněžiště a oltář od zbytku chrámu či kostela.

¹⁰¹ Výpověď informatorky Adely, která žije ve slovenské vesnici Bodonoš v Rumunsku.

život a jejich cílem bylo založení rodiny. Kněz či pastor (u protestantů) je prostředníkem, ve jménu církve, mezi Bohem a manželským párem, kteří přijímají závazek manželství.

Nejdůležitější okamžik obřadu je chvíle, kdy si muž a žena říkají své „ano“. Tímto prohlášením veřejně dávají najevo rozhodnutí být si mužem a ženou a vzájemně si slibují věrnost, kterou zároveň slibují Bohu. Na znamení tohoto stvrzení jeden druhému navléknou snubní prsten, který jim má být připomínkou učiněného slibu.

Svatební obřad je u různých křesťanských vyznání mírně odlišný.

U **katolíků** kněz nejdříve pronese zvláštní modlitby za novomanžele, poté jim požehná snubní prsteny.

U českých a slovenských katolíků v Rumunsku tomu není jinak.

U **pravoslavných** je kněz okužuje kadidlem a na hlavu jim dává pozlacenou korunu, která připomíná královské spojení Krista s Církví. Poté s nimi kněz tančí kolem ikon, takovou podobu má svatba rumunských pravoslavných křesťanů.

Slovenští evangelíci, stejně jako další **protestanti** dostanou od pastora Bibli. Novomanželé a vybraní svědci podepíší záznamy v knize, ve které se zaznamenává oficiální svědectví o tomto velkém dni.¹⁰³

V Bodonoši jsme se ptali na manželství mezi Slováky a Rumuny. Informátor je katolík a mluví o evangelících.

„Oni mají jiné věrovyznání, ona nebo já bychom museli přejít na jinou víru. Bylo by dobré, aby se stala katoličkou... Protože například oni neuznávají neposkvrněné početí Panny Marie, my ano. Jejich kněz nemusí držet celibát“¹⁰⁴

„Svatby mezi Slováky a Rumuny nejsou zas tak neobvyklé nebo nebyly. Za komunistů byly vesnice dost kompaktní a méně se to mísilo. Potom se začalo odcházet do měst za prací, tak se začali mezi sebou brát Slováci a Rumuni... Přejít Slováka

¹⁰³ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 89. ISBN 978-80-7407-058-7.

¹⁰⁴ Výpověď informátora Alana, který žije ve slovenské vesnici Bodonoš v Rumunsku.

*či Rumuna na jinou víru není nutný, to už záleží na nich. Pan farář by chtěl, ale záleží to především na nich dvou.*¹⁰⁵

4.5.3 Co je svátost?

Svátosti představují významnou součást křesťanské víry, proto si je představíme podrobněji. Katolíci a pravoslavní jich uznávají sedm a jejich podoba se významně neliší. Evangelíci v Rumunsku uznávají jen dvě z těchto sedmi.

Latinský výraz „sacramentum“, který překládáme jako svátost, pochází z řeckého výrazu znamenající „tajemství“. Odkazuje tedy k pojmu „svatý“ stejně jako k pojmu „tajemství“, přičemž tento dvojitý kořen má svůj smysl. Svátost představuje spojení mezi Bohem a věřícím, kterým se věřícím dostává zvláštní boží „milosti“. Svátost je dar boží, aby lidé žili tak, jak si přeje Bůh.

Svátost je tedy spojena se „svatým“, protože propojuje člověka s Bohem, a zároveň odkazuje na „tajemství“, jelikož přijetím svátosti se uskutečňují slova, jež její udílení doprovázejí. Příkladem může být svátost smíření, když se přijde člověk vyzpovídat ze svých hříchů, kněz jménem Boha pronáší slova odpuštění: „Odpouštím ti tvé hříchy,“ a v ten okamžik je mu Bohem opravdu odpuštěno!

Sedm svátostí se týká všech úseků a všech důležitých okamžiků života křesťana: díky nim se u křesťanů život z víry rodí a vzrůstá, dostává se mu uzdravení i daru poslání. Tím dostávají podobnost úseky přirozeného života a života duchovního.¹⁰⁷ Každý křesťan (katolík, pravoslavný i protestant) uznává svátost **křtu** a **eucharistie** (svátost oltářní), protože je nastolil sám Ježíš. A to tak, že vyzval a požádal své učedníky, aby se vydali do celého světa a křtili je. A při jejich poslední společné večeři jim řekl, aby se s dalšími věřícími dělili o chléb a víno, symbolizující jeho tělo a krev, kterou musel prolít za spásu celého lidstva. Těmito slovy zavedl svátost eucharistie

Přijetím křtu se člověk formálně stává křesťanem. Slovo křest, ve většině východoevropských jazyků, vychází z řeckého slova, které znamená „potopit“. Budoucí křesťan je tak vplaven do smrti a života vzkříšeného Ježíše. Český výraz „křest“ pochází ze staroněmeckého „krist“, jež vychází ze slova Kristus, který znamená pomazaný či mesiáš.

¹⁰⁵ Výpověď informátora Alfréda, který žije ve slovenské vesnici Bodonoš v Rumunsku.

¹⁰⁷ *Evangelíci_x_katolíci [Hospodářská a kulturní studia (HKS)].* [online]. [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: http://www.hks.re/domains/hks.re/wiki1/doku.php?id=evangelíci_x_katolíci.

Křest může proběhnout v kterémkoliv věku (často se provádí brzy po narození, kdy rodiče nechají pokřtít své dítě). Během obřadu kněz pokropí hlavu nového křesťana vodou a při tom říká: „Křtím tě ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého!“ Dříve se nový křesťan ponořil pod vodu úplně, **pravoslavní** tento rituál zachovali až do dnes.¹⁰⁸

Katolík, pravoslavný i protestant je pokřtěn stejným způsobem, což je velmi důležité, protože to znamená, že jsou to všichni křesťané. Znamená to, že sdílejí stejnou víru v jednoho Boha a v Ježíše Krista. A tak když křesťan přechází z jedné církve do druhé (například když se pravoslavný stane katolíkem) není nikdy podruhé pokřtěn.¹⁰⁹

Protestanti žádné další svátosti neuznávají. Pouze křest a eucharistii určil Ježíš Kristus, ostatní jsou tudíž smyšlené, a tím i zbytečné. Přičemž mají s katolíky a protestanty společný jen křest. V eucharistii, jinak také večeře Páně, je velký rozdíl. Konkrétně evangelíci si přijímáním pouze připomínají Kristovu poslední večeři, katolíci věří, že během přijímání se víno mění v krev Ježíše Krista a chléb v jeho tělo, následně jej v první řadě přijímají jako duchovní posilu a pokrm.¹¹⁰

„Katolíci přijímají hostii jako symbol těla i krve, protestanti pijí z kalicha.“¹¹¹

Ve velmi širokém pojetí můžeme protestantskou věrouku popsat několika znaky. Protestanti se snaží neodlišovat duchovní a laiky.

S tím souvisejí i jejich omezená církevní hierarchie a liturgie.

Odmítají mnišství a jejich kněží nedrží celibát, mohou mít i svatbu a knězem (kněžkou) se může stát i žena.

Neuznávají neposkvrněné početí Panny Marie ani svaté.

Odmítají papežskou autoritu a církevní tradice, jediný pramen jejich víry a nejvyšší autoritu představuje Bible.¹¹²

¹⁰⁸ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 74. ISBN 978-80-7407-058-7.

¹⁰⁹ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 75. ISBN 978-80-7407-058-7.

¹¹⁰ *Evangelíci_x_katolíci [Hospodářská a kulturní studia (HKS)]*. [online]. [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: http://www.hks.re/domains/hks.re/wiki1/doku.php?id=evangelíci_x_katolíci.

¹¹¹ Výpověď informátorky Alexandry, která žije ve slovenské vesnici Bodonoš v Rumunsku.

¹¹² KOKAISL, Petr. *Geografie náboženství*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, c2009, s. 174-175. ISBN 978-80-213-1935-6.

Naopak **katolíci** a **pravoslavní** vyznávají několik dalších svátostí.

Jako je svátost biřmování (aby měl člověk sílu být Ježíšovým mučedníkem, Duch svatý naplní duši křesťana jako v den, kdy Duch svatý sestoupil na apoštoly),

svátost smíření (zpověď, kdy se člověku dostává odpuštění jeho hříchů, kterých lituje),

svátost manželství (kdy muž a žena spojí své životy před Bohem),

svátost svěcení (člověk zasvětil život poslání diákona, kněze nebo biskupa)

a svátost pomazání nemocných (aby měl člověk sílu čelit nemoci).^{113, 114}

4.5.4 Oslavy Vánoc a Velikonoc v Rumunsku

Vánoce jsou oslavou narození Ježíše Krista v Betlémě u Jeruzaléma.

Avšak nejdůležitějším svátkem pro křesťany jsou Velikonoce, které jsou oslavou Ježíšova z mrtvých vstání, kdy se Ježíš, tři dny po svém ukřižování, zjevil svým učedníkům, nebýt této události, křesťané by prostě neexistovali! Z tohoto důvodu přikládá církev velký význam týdnu před samotnými Velikonocemi, zejména Zelenému čtvrtku, jakožto připomínce poslední večeře Pana Ježíše s dvanácti apoštoly, a Velkému pátku, kdy byl ukřižován. Na Velikonoce se proto pro jejich významnou důležitost zaměří tato práce podrobněji, u Vánoc si přiblížíme především jejich konkrétní oslavu Čechů, Slováků a Rumunů v Rumunsku.

4.5.4.1 Velikonoce

Při oslavě nejdůležitějšího křesťanského svátku, Velikonocích, je také značně patrný rozdíl. Všeobecně platí, že oslava se koná týden po prvním jarním úplňku, jenž může být nejdříve 22. března a nejpozději 24. dubna.

Katolické Velikonoce se začínají slavit na Květnou neděli, tento den připomíná příjezd Ježíše Krista do Jeruzaléma. Škaredá neboli Černá středa je připomínkou zrady Jidáše Iškariotského, jednoho z dvanácti učedníků, který umožnil jeho zatčení. Následuje Zelený čtvrtek, název vznikl kvůli záměně německého slova „Grein“ (plakat) za Grün (zelený). V tento den byli církví kdysi přijímáni věřící, kteří byli odsouzeni k pokání.

¹¹³ MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009, s. 76. ISBN 978-80-7407-058-7.

¹¹⁴ VYLETOVÁ, Daniela, *Náboženství světa: encyklopedie pro mládež*. Čes. vyd. 1. Praha: Svojtka a Vašut, 1997, s. 43. Školní encyklopedie pro mládež Larousse. ISBN 80-718-0191-7.

Je to také den poslední večeře Ježíše s jeho dvanácti učedníky. Na Velký pátek byl podle Bible Ježíš odsouzen a poté ukřižován.

Slovy faráře Bartoše, můžeme označit tento den jako nejsmutnější: *„Je to nejsmutnější den pro katolíky, proto nezvoní zvony a při liturgii nehrajeme na žádné nástroje.“* Nejdůležitějším dnem je následující neděle, kdy se slaví již zmiňované z mrtvých vstání Ježíše Krista.

Evangelické Velikonoce nejsou nijak značně rozdílné od těch katolických.

Na Zelený čtvrtek se obvykle při bohoslužbě čtou vyprávění o utrpení a smrti Ježíše Krista, takzvané pašije. V pátek se konají bohoslužby, na konec se připomíná také v neděli vzkříšení.

„Evangelické zvyky jsou prostší. Držíme se toho co je napsané v Bibli. Reformace hodně zvyků osekala, protože se tehdy ztrácela podstata křesťanství a lidé spíše uctívali různé svaté. I půst na Velký pátek je dobrovolný, aby si lidé nemysleli, že když se postí, zaslouží si tím Boží odpuštění,“ popsala rozdíly faráčka Jana Špinarová z Českobratrské církve evangelické.

U **pravoslavných** křesťanů začínají přípravy na Velikonoce od masopustní neděle, od které nesmějí jeden týden jíst maso, vejce, sýry a mléko konzumovat mohou.

O týden později, kdy je syropustní neděle, začíná opravdový předvelikonoční půst, který trvá přes 40 dní. Po tuto doby se již nesmí jíst maso ani vejce, sýry či mléko.

Pravoslavní používají pro označení Velikonoc pojem „Pascha“. Podoba Velikonoc jakou známe, ta, která je typická pro středoevropskou a západní kulturu, vychází především ze římskokatolických zvyků. Pravoslavná církev je v dodržování svých tradic a zvyků velmi konzervativní, a tak je žádoucí popsat Velikonoce, tak jak je slaví příslušníci této církve.

Rozdíl je již při určování data samotných Velikonoc, pravoslavní používají pro jejich výpočet juliánský kalendář (na rozdíl od katolíků, kteří používají gregoriánský) a bývají většinou až po katolických. K tomu striktně dodržují, že oslavy Velikonoc nesmějí předcházet židovskému Pesachu (židovské Velikonoce).¹¹⁷

¹¹⁷ *Křesťanství pravoslavní verice - kral_dillinger_ekl_jarolimkova_hromadkova [Hospodářská a kulturní studia (HKS)]. [online]. [cit. 2013-02-28]. Dostupné z:*

4.5.4.1.1 Oslavy Velikonoc Čechů v Rumunsku

Po dobu Velikonoc jsou zvony v kostele zavázány na znamení smutku, proto můžeme potkat plno pobíhajících dětí s řehačkami, které místo zvonů oznamují začátek nového dne. Děti při tom zpívají a recitují různé popěvky, v největší české vesnici, Gerníku, můžeme slyšet jeden takový, který se dochoval ve starém západočeském dialektu: „*Židi nevěrný, na kopci černým, kopali jámu, Ježíši Pánu, aby ho jali, ukřižovali, na Velkej pátek do hrobu dali, na Bílou sobotu zas vykopali.*“

Květnová neděle značí v Banátu začátek Velikonoc, během které se světí kočičky. Dle křesťanské tradice právě v tento den prošel Ježíš branami Jeruzaléma, kde také později našel svou smrt.

Na Zelený čtvrtek, který připomíná poslední večeři, přijíždí do českých vesnic farář, který vede průvod věřících třikrát kolem kostela. Doprovází je zpěv a tímto procesím vítají jaro. V celém kostele jsou na znamení smutku zavázány sochy šátky a dvanácti mladým chlapcům farář během mše umývá nohy jako výraz pokory právě tak, jak to kdysi v tento den dělal i Ježíš Kristus.

Na Velký pátek je povinností každého chlapce vyrazit s řehačkou, bumbačkou či klapačkou. Bumbačky jsou podivné rachotící dřevěné skříňky s klikou, které se nedochovaly jinde, než v Banátu. Účelem všech těchto nástrojů je vyluzovat co největší rámus, aby byl slyšet široko daleko po celé vesnici. S řehtáním se začíná již v sedm ráno a opakuje se každou celou hodinu. Křížová cesta na Velký pátek v Banátu je jednou z nejkrásnějších událostí. Obyvatelé jsou slavnostně oděni a stoupají do strmého kopce, který jim připomíná Ježíšovo utrpení na kříži.

Následuje Bílá sobota, která je dnem ticha, kdy byl Ježíš zabalen do bílého plátna a poté uložen do hrobu.

Nedělní Boží hod patří koledníkům, kteří se stávají posly dobré zprávy – Ježíš vstal z mrtvých. Skupinky koledníků chodí po vesnicích, pějí velikonoční koledy a hospodáři jim dávají vajíčka či peníze.

„*Pomlázky se už ve vesnicích nepletou, i když je všichni znají, takže se zdá, že tento zvyk zanikl teprve nedávno. Na velikonoční pondělí pak bývá slavnostní mše a bývá zvykem chodit na táčky k příbuzným. Večer pak začíná velikonoční tancovačka, která bujarým veselím ukončuje půst a střídmost velikonočních svátků,*“ vyprávěl Ivo Dokoupil, který již řadu let působí jako pracovník společnosti Člověk v tísni i jako průvodce turistů v Banátu.¹¹⁸

4.5.4.1.2 Oslavy Velikonoc Slováků v Rumunsku

Velikonoce začínají opět Květnou nedělí, při které se svítí vrbové proutky, ty se pak zasadí na polích do země, aby byla posvěcená i úroda, část z proutků se nechá uschnout a když přijde bouřka, pálí se v ohni jako ochrana před hromy, blesky a povodněmi.

V bihorské oblasti se Škaredé středě říká „Popolcová streda“, název je ze starého zvyku, kdy si lidé sypali popel na hlavu na znamení začínajícího období smutku, období úmrtí Ježíše Krista. V tento den začíná půst.

Slováci na Zelený čtvrtek zavazují zvony, ty od tohoto dne až do velikonoční neděle přestávají zvonit a opět je nahrazují chlapci s rapkáčem nebo klepáčem.

Půst vrcholí na Velký pátek, přičemž jsou zakázány i všechny domácí práce a práce na polích. Aby byli dříve lidé v Bihoru zdraví poumývali v potoce nebo vodou ze studny a stejnou vodou pokropili i svůj dobytek, voda symbolizovala Kristovu krev.

Ve Staré Huti při této rituální očiště říkávali: „*Teče vodička spod boku, Pana Ježiša Krista. Ako umiva brehi, skali, tak nech umije i moje rani.*“

Na Bílou sobotu se zdobí vajíčka a pečou koláče.

Celá rodina se pak sejde při společném slavnostním obědě (v Bodonoši se říká hostině) na velikonoční neděli, kdy končí půst a připomíná se vzkříšení Ježíše.

Na velikonoční pondělí je zvykem „oblievanie“ děvčat, kdy chlapci chodí po vesnici s malou nádobou naplněnou vodou a mají symbolicky polévat dívkám hlavy. Ve skutečnosti se často stává, že vědro plné vody vylijí na dívky celé, ty se brání a všichni z toho mají legraci.

¹¹⁸ *People In Need*. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://old.clovekvtsni.cz/index2en.php?parent=&sid=&id=301&idArt=1065>.

Mladší generace někdy nahrazuje polévání vodou různými voňavkami (těmi nejmradivějšími, které najdou doma) a spreji. Po oblévání přichází na řadu menší pohoštění v podobě domácí pálenky, klobásky či slaniny, mladší chlapci si mohou vybrat malovaná vajíčka nebo dostávají peníze.¹¹⁹

4.5.4.1.3 Oslavy Velikonoc Rumunů

Velikonocům (rumunsky Pasche) předchází sedm týdnů půstu, který je pro pravoslavné velmi významný, nesmí se jíst maso, sýry, mléko a vejce. Během postních sobot se lidé modlí za zemřelé, nekonají se svatby ani neprobíhají křtiny.

Opět se začíná Květnou nedělí, v rumunštině Florii, a zase si lidé z kostela přinášejí posvěcené kočičky, které si dají doma do vázy vedle ikon. V tento den slaví svátek lidé, kteří mají ve svém křestním jméně nějaké květiny, jako například Florin, Florica, Crina, Margareta, Lacramiora, Viorica.

Na Zelený čtvrtek se peče „Pasca“ a „Cozonac“, symbolizují obličej a tělo Krista.

Bubnováním dřevěnými paličkami na vyřezávaný štít, který je zavěšený u vchodu do kostela, se svolává k bohoslužbám. Poté jsou večer předčítány před kostelem i v kostele evangelia.

V Bukovině a rumunské Moldávii některé ženy třikrát vykuřují dům, to má držet hmyz a další škodlivé breberky mimo domov po celý zbytek roku.

K bohoslužbám v kostele se tento den svolává „bubnováním“ dřevěnými paličkami na vyřezávaný štít pověšený u vchodu do kostela. Večer se čtou na prostranstvích před kostely či na nádvořích chrámů evangelia, pak i uvnitř kostelů. Před ikonostas (dřevěná vyřezávaná a malovaná stěny oddělující kněžiště a oltář od zbytku chrámu či kostela) se vynáší velký dřevěný kříž a je uctíván polibky všech přítomných.

Na Velký pátek, kolem druhé hodiny odpoledne, opět svolává „bubnování“ k bohoslužbám. Jsou předčítána evangelia, uklízí se kříž z předchozího dne a na stůl se pokládá velká látka s výšivkou Krista v hrobě. Večer je zhruba dvouhodinová bohoslužba, při které se zpoza ikonostasu vynáší velký dřevěný kříž s ukřižovaným Kristem

¹¹⁹ *Slováci v Bihoru*. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/179197/ff_m/Magisterska_diplomova_prace.txt.

namalovaným spolu s Pannou Marií a Máří Magdalénou. K tomu zvoní zvony a věřící kříž uctívají, poté je odnesen zpět za ikonostas.

V tento den se malují vajíčka.

V Rumunsku začínají velikonoční svátky (Pascha) svatou nocí, která je mezi Bílou sobotou a Božím hodem velikonočním, svátky trvají následující tři dny, neděli, pondělí a úterý, v tento čas ve všech kostelech probíhají bohoslužby.

Říká se, že nebeské brány se otevírají právě v noci zmrtnýchvstání a následujících sedm dní jsou otevřeny. Ten, kdo zemře v tomto období, půjde do nebe bez ohledu na jeho pozemské hříchy. V tento čas bývají při bohoslužbách otevřeny dveře v ikonostasu (dřevěná vyřezávaná, malovaná stěna či stěna s obrázky oddělující kněžiště a oltář od zbytku chrámu či kostela), který představuje Ráj.

Mnoho rodin chodí na Boží hod společně na slavnost zmrtnýchvstání do kostela, hlava rodiny nese koš plný obarvených vajíček, „Pascy“, „Cozonacu“, čersvý sýr, kadidlo, víno a svíci. Obřad začíná po půlnoci a končí ve dvě ráno, při něm zvoní zvony pro radost, že Ježíš vstal z mrtvých, kněz vychází před kostel a všem i potravinám žehná slovy: „*Hristos a inviat*“ (Kristus vstal z mrtvých.), všichni mu na to odpovídají:

„*Adevarat a inviat.*“ (Pravda, že vstal.) Pak si každý odnáší domů hořící svíce, které chrání dům. V mnoha rodinách se po návratu z kostela podává první sváteční jídlo.

Ráno pak začínají mytím obličeje a rukou ve vodě, ve které je ponořeno malované vajíčko a stříbrná mince, to symbolizuje zdraví a bohatství po celý zbytek roku. K snídani se podávají vajíčka, „Pasca“ a „Cozonac“.

Všichni členové rodiny či přátelé si na první sváteční den navzájem ťuknou vrcholy svých malovaných vajec. Druhý den o sebe ťuknou vrcholy a spodky, třetího dne spodek o spodek. Vždy začíná nejstarší muž, který si vybírá partnera a při tom říká: „*Hristos a inviat.*“, ten, který čeká na ťuknutí, mu odpovídá: „*Adevarat a inviat.*“

Ti, kteří si takto o Velikonocích neťukli, se po smrti již nesejdnou. Pondělky a úterky se tedy navštěvují rodiče, prarodiče, sourozenci, kmotři a kmotry, přátelé a další příbuzní.¹²⁰

¹²⁰ *Grano Salis - Pravoslavná velikonoce v Rumunsku.* [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.granosalis.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=6045>

4.5.4.2 *Vánoce*

4.5.4.2.1 Oslavy Vánoc Čechů v Rumunsku

Češi v Rumunsku si stále zachovaly některé vánoční zvyky jako je ovazování a třesení stromků o Štědrém dnu, celodenní půst a dodržují i zákaz všech prací a koledování na Štěpána. Jiné obřadní slavnosti a zvyky, jako tříkrálová koleda, dožínky, předvánoční obchůzkové zvyky na Barboru, Mikuláše a Lucii, už vymizely. Masopustní obyčeje, které procházejí silným úpadkem, to pravděpodobně čeká také.¹²¹

Společná oslava Vánoce obyvatel Svaté Heleny začíná v kostele v 6 hodin večer. Děti hrají představení, zpívají písně a recitují básně, které oznamují narození malého Ježíška. Program obvykle končí rozdáváním dárků všem přítomným dětem a starcům, které jsou financovány z katolické charity.

Samozřejmě nechybí ani půlnoční mše, kdy se katolíci scházejí již půl hodiny před půlnocí, koná se bohoslužba slova a zpívají se koledy a děkuje se za dárky, za hojnost i za zdraví.¹²²

4.5.4.2.2 Oslavy Vánoc Slováků v Rumunsku

I Slováci dodnes dodržují mnoho zvyků. Po Božím narození chodí po vesnici „betlehemci“ nebo koledníci. Výpravu s betlémem tvoří pět vystrojených osob, říká se jim Anjel, Fedor, Kubo, Stach a Bačas.

V bihorské oblasti jsou velmi rozšířeni také čerti a Doroty. Tomu se říká „chození s Dorotou“, je to hra, která připomíná silnou víru Doroty k Ježíšovi, kterou nezlomily ani útrapy krále, který se zamiloval do Doroty. Vystupující chodí po domech vesnicí, po závěrečné písničce je domácí pohostí.¹²³

4.5.4.2.3 Oslavy Vánoc Rumunů v Rumunsku

Pravoslavní Rumuni se na Vánoce připravují dlouhým postem, který je striktně dodržován a je přísnější než, ten katolický. Čas vánoční doprovází nejen církevní slavnosti, ale také řada lidových zvyků.

¹²¹ Český Banát - Romantické prázdniny na českém venkově v Rumunsku - Tradice. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.banat.cz/tradice.htm>.

¹²² Vánoce u krajanů v Banátu - Krajane.net. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.krajane.net/articleDetail.view?id=1558>.

¹²³ Slováci v Rumunsku. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://slovacivrumunsku.sk/02-zvyk.php>.

Ve dnech kolem Štědrého večera se koná zabijačka, se kterou jsou spojeny různé tradice. Sejdou se přátelé, zapálí se oheň ze sena, popijí se svařené víno. Jde o tu poklidnou a přátelskou atmosféru, lidé spolu prakticky vaří vánoční pokrmy.

O Štědrém dnu jdou lidé do kostela, vytáhnou ze skříně nejlepší oblečení, v uklizeném domě čekají na koledníky. Koledovat chodí skupiny dětí, dostávají plno sladkostí, jablíček a ovoce, které ukládají do torby, starší dostávají i peníze, to vše má symbolizovat prosperitu, bohatství, svěžest a trvanlivost. Tímto koledníci ohlašují svátky a každému, kdo otevře, přejí vše dobré. Texty koled ovlivňují církevní koncepty, jde o rituální texty, které vyprávějí o narození Vykupitele, příchodu tří králů a o spatření komety, která zvěstovala Ježíšovo narození. Na první svátek vánoční si svobodní mládenci vyrábějí vánoční masky, majitel nejkrásnější masky vyhrává v soutěži a je vyhlášen „mládencem roku“. V těchto maskách jdou mladíci do města a zpívajíce koledy obcházejí domy, kde jsou dívky na vdávání.

Velvyslankyně z Rumunska Daniela Gitmanová, která byla v ČR v roce 2001 má na vánoční koledování krásné vzpomínky z vlastního dětství: „*Odcházeli jsme 24. prosince večer a několik dní dopředu jsme si ozdobili proutek, se kterým se chodí koledovat. Ve skupině jsme se brodili závějemi a babička nám půjčila torbu. A nic nebylo krásnější, než se vrátit domů k rodičům se sladkostmi a s tím, co jsem dostala při koledě. Tyto vzpomínky mi jsou velmi drahé.*“

Ne vždy mohli Rumuni zpívat koledy, které mají tak rádi, za dob komunismu, kdy se nesmělo chodit do kostela, bylo zakázáno i koledování. A tak se stal zpěv koled jakousi formou odporu. Daniela Gitmanová vzpomíná na nejen na období totality, ale i na revoluční rok 1989, který byl v Rumunsku velmi dramatický a krvavý: „*Vzpomínám si na odvahu sboru ze semináře Rumunského patriarchátu, který prostě vešel do paneláku a v různých patrech zpíval. Lidé vycházeli, aby cítili, že jsou Vánoce. Poslední výraznou vzpomínku mám na Vánoce v roce 1989. Vidím se na prázdné ulici, když jsem se vracela ze směny, kterou jsem měla v nemocnici. Byly to pro nás velmi bolestné Vánoce. Někdo však v šest ráno vytáhl na ulici reproduktory a byly slyšet vánoční koledy. Nikdy na to nezapomenu – prázdná ulice, vyděšení lidé, protože revoluce neskončila, naopak, byla v plném proudu, ale tyto koledy, které se rozléhaly, nás ujišťovaly, že bude dobře.*“¹²⁴, ¹²⁵

¹²⁴ *Jak Rumuni a jejich velvyslankyně v Česku vzpomínají na Vánoce ve své vlasti - Náboženství (Český rozhlas).* [online]. [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/jak-rumuni-a-jejich-velvyslankyne-v-cesku-vzpominaji-na-vanoce-ve-sve-vlasti--993884.

¹²⁵ *Rumunské vánoční a novoroční tradice a zvyky.* [online]. [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: <http://www.icr.ro/praha/kulturni-udaje/rumunske-vanocni-a-novorocni-tradice-a-zvyky.html>.

5 ZÁVĚR

U Čechů a Slováků žijících v Rumunsku nedošlo k značné asimilaci s ostatními etniky. Troufám si říci, že náboženství je v tomto případě výrazným faktorem.

Česká a slovenská menšina si již přes více než sto let zachovala svoji národní, etnickou identitu. Právě pro malé národy je církev významným pojítkem, které je drží pohromadě. Náboženská víra je provází jejich každodenním životem a každý farář v dané obci je pro ně nejen osobou, která je spojuje s Bohem, ale i rádcem, který s nimi řeší všechny radosti a strasti, a ochráncem na jejich cestě životem.

Češi i Slováci vnímají své etnické cítění na základě několika faktorů, které se vzájemně ovlivňují. Mezi ty nejsilnější patří jazyk a náboženské přesvědčení. Duchovní kultura má své kořeny již od jejich příchodu. Mezi Čechy, Slováky a příslušníky jiných národností nepůsobila jen duchovní, kulturní bariéra, ale i sociální a prostorová, která byla způsobená přírodními podmínkami.

Okolní pravoslavné prostředí jim nedovolovalo uzavírat sňatky mezi obyvateli mimo svou církev, to se dělo i z národnostního důvodu. Tento postoj se po pádu komunismu a odchodem za prací do měst začal měnit, dnes jsou smíšená manželství na základě odlišné národnosti a víry mnohem častější.

I přes všechna výše uvedená fakta ubývá příslušníků české a slovenské národnosti v Rumunsku a to v důsledku sociálních změn, nedostatku pracovních příležitostí (s tím jsou spojeny odchody do jiných evropských států) a narůstajících exogamních manželství. S největší pravděpodobností nedojde ke změně tohoto trendu a nadále bude ubývat Čechů a Slováků v Rumunsku.

Závěrem své bakalářské práce bych chtěla popřát Čechům a Slovákům žijícím v Rumunsku, aby si i nadále uchovali svou etnickou identitu a s ní spojené tak hezké tradice a zvyky.

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

6.1 Publikace

AL]., [připravili Stanislav Brouček ... et]. *Češi v cizině*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995. ISBN 80-85010-02-X.

ANZENBACHER, Arno. *Úvod do filosofie*. 2. přepr. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-804-X.

BIELIK, František a Claude BALÁŽ. *Slováci v zahraničí* 6. Martin: Matica slovenská, 1980.

BIELIK, František a Claude BALÁŽ. *Slováci v zahraničí* 11. Martin: Matica slovenská, 1985.

COOGAN, Michael D. *Historie náboženství: obrazový průvodce*. Vyd. 1. V Praze: Knižní klub, 1999. ISBN 80-242-0011-2.

DOHNALOVÁ, Marie a Jaroslav MALINA. *Slovník antropologie občanské společnosti*. Brno: CERM, 2006. ISBN 80-7204-349-8.

DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 2002. Oikúmené. ISBN 80-7298-056-4.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-717-8535-0.

GEERTZ, Clifford. *Interpretace kultur: Vybrané eseje*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85-85-089-3.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992, 647 s. ISBN 80-856-0528-7.

HELLER, Jan a Milan MRÁZEK. *Nástin religionistiky: uvedení do vědy o náboženstvích*. 2., rev. vyd. Praha: Kalich, 2004. Studijní texty (Kalich), sv. 1. ISBN 80-70-17-721-7.

HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 315 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), 45. sv. ISBN 978-807-4190-100.

HROCH, Pavel, Václav MAŠEK a Vilma ANÝŽOVÁ. *Ve Valašsku zůstáváme: čeští krajané v Rumunsku*. Praha: Gema Art, 2002. ISBN 80-86087-49-2.

KOKAISL, Petr. *Geografie náboženství*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, c2009. ISBN 978-80-213-1935-6.

KOKAISL, Petr. *Krajané: po stopách Čechů ve východní Evropě*. 1. vyd. Praha: Za hranice - Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, 2009. ISBN 9788025459249.

KOŠŤÁLOVÁ, Petra. *Stereotypní obrazy a etnické mýty: kulturní identita Arménie*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 315 s. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 79. ISBN 978-807-4190-933.

KUKUČKA, Ján. *Dejiny a tradície Slovákov v Rumunsku*. Nadlak: Vyd. Ivan Krasko, 2004. ISBN 9738324602.

LAJČIAK, Ján. *Slovensko a kultúra*. 4. vyd. Bratislava: Q 111, 2007. ISBN 978-80-89092-35-2.

MROWIEC, Katia, Michel KUBLER a Antoine SFEIR. *Bůh, Jahve, Alláh: vše, co nás zajímá o křesťanství, judaismu a islámu : [100 odpovědí na základní otázky víry : víra židů, víra křesťanů, víra muslimů]*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2009. ISBN 978-80-7407-058-7.

OTTO, Rudolf. *Posvátno: iracionalita v ideji božství a její poměr k racionalitě*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1998. ISBN 80-70-21-260-8.

PLACHETKA, Jiří. Velký slovník citátů a přísloví: citáty z odkazu myslitelů všech dob, z pokladnic mnoha světových civilizací: přísloví a rčení národů euro-asijského kontinentu: lidová moudrosloví od starověku po dnešek. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1132-3.

ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Vyd. 2., Ve SLONu 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 215 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 43. ISBN 978-808-6429-830.

ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Malý přehled náboženství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. Pomocné knihy pro žáky. ISBN ISBN 80-04-26123-X.

ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Náboženství v dialogu: kritické studie na pomezí religionistiky a teologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998. Studium (Prague, Czech Republic). ISBN 80-71-78-168-1.

VACULÍK, Jaroslav. *České menšiny v Evropě a ve světě*. 1. vyd. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-397-8.

VYLETOVÁ, Daniela. *Náboženství světa: encyklopedie pro mládež*. Čes. vyd. 1. Praha: Svojtka a Vašut, 1999. Školní encyklopedie pro mládež Larousse. ISBN 80-718-0191-7.

WHITEHEAD, By Alfred North a Introduction by Judith A. JONES. *Religion in the making: Lowell lectures 1926*. [Facsim. ed.]. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 9781107647992.

WILKINSON, Philip. *Ilustrovaný slovník náboženství: rituály, představy a praxe z celého světa*. Vyd. 1. Praha: Sloart, 2001. ISBN 8072092693.

6.2 Internetové zdroje

Češi žijící v zahraničí – místo pro vaše setkání a výměnu informací. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.krajane.net/>.

Encyklopedie - Evropa 2045. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=3&tema=164>.

Evangelici_x_katolici [Hospodářská a kulturní studia (HKS)]. [online]. [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: http://www.hks.re/domains/hks.re/wiki1/doku.php?id=evangelici_x_katolici.

Grano Salis - Pravoslavná velikonoce v Rumunsku. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.granosalis.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=6045>.

Historie - stručné dějiny krajanů v rumunském Banátu a další zajímavé informace o jejich životě | Velvyslanectví České republiky v Bukurešti. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/bucharest/cz/krajane/historie.html>.

Interaktivní exportní profil země: Rumunsko | BusinessInfo.cz. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/interaktivni-exportni-profil-zeme-rumunsko-28231.html#!&chapter=1>.

Jak Rumuni a jejich velvyslankyně v Česku vzpomínají na Vánoce ve své vlasti - Náboženství (Český rozhlas). [online]. [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/jak-rumuni-a-jejich-velvyslankyne-v-cesku-vzpominaji-na-vanoce-ve-sve-vlasti--993884.

Krestanstvi_pravoslavni_verici_-_kral_dillinger_ekl_jarolimkova_hromadkova [Hospodářská a kulturní studia (HKS)]. [online]. [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: http://www.hks.re/domains/hks.re/wiki1/doku.php?id=krestanstvi_pravoslavni_verici_-_kral_dillinger_ekl_jarolimkova_hromadkova.

Nevolnictví - Wikipedie [online]. 6.11.2011 [cit. 2011-12-06]. Nevolnictví. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Nevolnictv%C3%AD>>.

People In Need. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://old.clovekvtisni.cz/index2en.php?parent=&sid=&id=301&idArt=1065>.

Poddaný - Leczyklopædia [online]. 20.3.2009 [cit. 2011-12-06]. Leccos. Dostupné z WWW: <<http://leccos.com/index.php/clanky/poddany>>.

Prázdniny u krajanů – Turistika v českých vesnicích rumunského Banátu. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.banat.cz/>.

Rumunské vánoční a novoroční tradice a zvyky. [online]. [cit. 2013-03-13]. Dostupné z: <http://www.icr.ro/praha/kulturni-udaje/rumunske-vanocni-a-novorocni-tradice-a-zvyky.html>.

Slováci v Bihoru. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/179197/ff_m/Magisterska_diplomova_prace.txt.

Slováci v Rumunsku. [online]. [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://slovacivrumunsku.sk>.

Slováci v Rumunsku - Wikipédia. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: http://sk.wikipedia.org/wiki/Slov%C3%A1ci_v_Rumunsku .

Transcendentní - ABZ.cz: slovník cizích slov. [online]. [cit. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/transcendentni>.

Velikonoce, pesach nebo svátky jara - jak je slaví v různých církvích?. [online]. [cit. 2013-02-28]. Dostupné z: <http://www.munimedia.cz/prispevek/velikonoce-pesach-nebo-svatky-jara-jak-je-slavi-v-ruznych-cirkvich-2993/>.

Župa - ABZ.cz: slovník cizích slov. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/zupa>.

6.3 Obrázky

Obrázek 1, Abovy stránky - historické mapy. [online]. [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: www.aba.wz.cz/hismap.htm.

Obrázek 2, KOKAISL, Petr. *Krajané: po stopách Čechů ve východní Evropě*. 1. vyd. Praha: Za hranice - Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, 2009, s. 19. ISBN 9788025459249.

Obrázek 3, *Geography.upol*. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: http://geography.upol.cz/soubory/studium/dp/2009/2009_Daniel.pdf.

Obrázek 4, *Soubor:Menas.jpg - Wikipedie*. [online]. [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Menas.jpg>.

Obrázek 5, Z archivu autora.

Obrázek 6, Z archivu autora.

Obrázek 7, Z archivu autora.

6.4 Grafy

Graf 1, *Banát - Wikipedie*. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ban%C3%A1t>., *Slováci v Rumunsku*. [online]. [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <http://slovacivrumunsku.sk/01-suc.php>., *Historie - stručné dějiny krajanů v rumunském Banátu a další zajímavé informace o jejich životě | Velvyslanectví České republiky v Bukurešti*. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/bucharest/cz/krajane/historie.html>.

Graf 2, *Encyklopedie - Evropa 2045*. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=3&tema=164>.

Graf 3, *Encyklopedie - Evropa 2045*. [online]. [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=3&tema=164>.